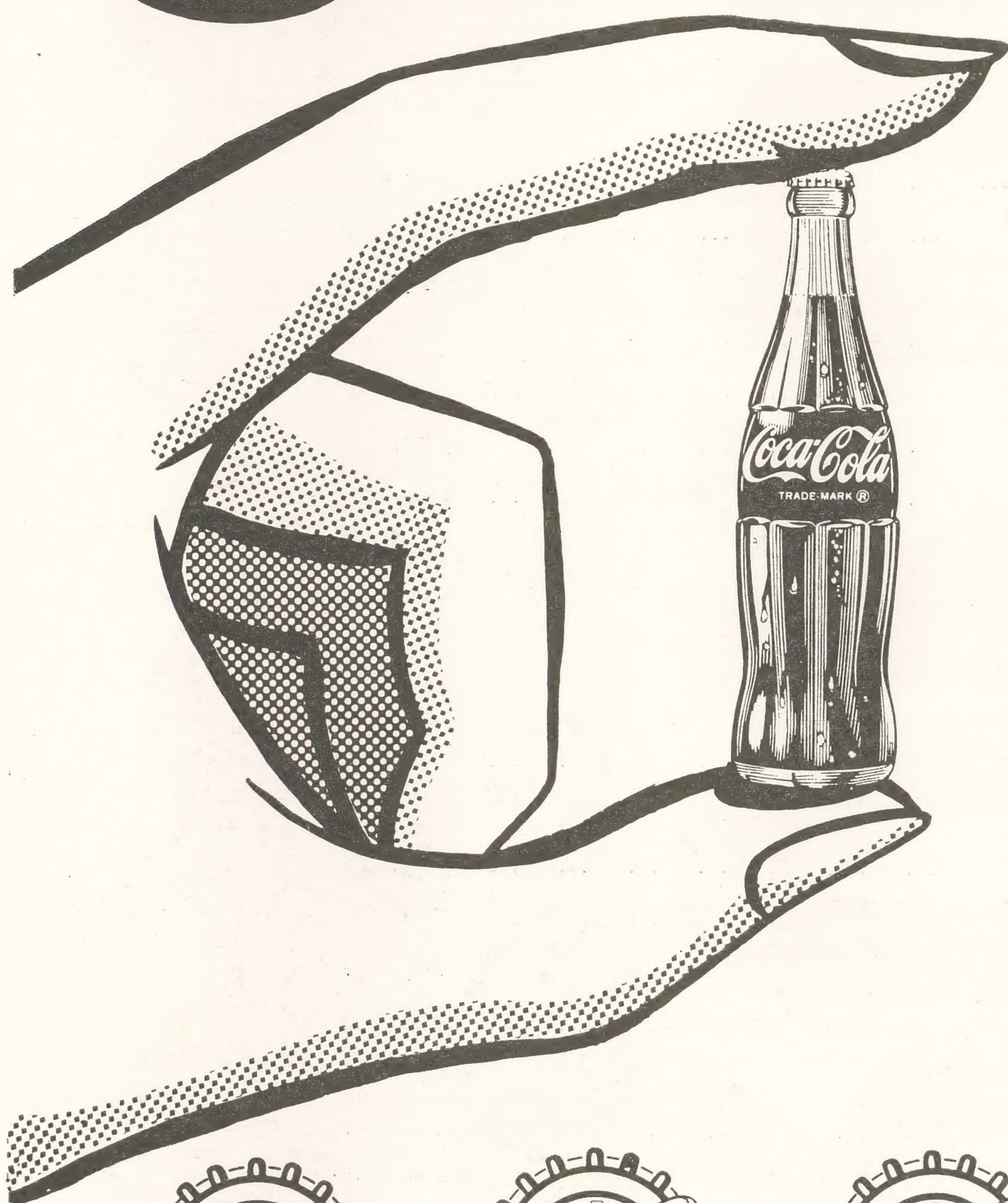
N° 0003

RUKU

Inhoud

N° 0003

gratis!

Un botter miniatura di Coca-Cola pa cada 5 tapa marcá.

Bebe Coca-Cola y exigi bo tapa.
Busca e marca bau di e korki.
Cambia bo tapanan marcá
na trucknan di Coca-Cola
y na nos planta nobo na
Rijkséénheidboulevard No. 1.
Refresca bo mes tomando
Coca-Cola y goza di bo
colleccion di botter miniatura.

things go better with Coke
TRADE MARK REG.

AUTHORIZED BOTTLER: CURACAO BEVERAGE BOTTLING CO. N. V.

RUKU

ALGEMEEN CULTUREEL MAANDBLAD
VOOR DE NEDERLANDSE ANTILLEN

JAARGANG 1 — No. 3 — SEPTEMBER 1969

Introductie

Lezers van het eerste uur

We hebben dit keer twee uitvoerige artikelen van Ruku lezers van eerste uur. Het idee van de continuiteit van de Antilliaanse kultuur, die we in Ruku I lanceerden blijkt een favoriete idee van Chris Engels te zijn, die hij met brede gebaren ontvouwt.

Het is een waardevol artikel, hoewel hier en daar ons inziens volkomen ten onrechte de mantel der liefde over het verleden wordt uitgespreid. Immers, als er een gebied van het leven is waarover men volledig scherp en objectief moet staan, dan is dat het verleden.

Gestorven mensen kan men nog een tweede keer doden terwijl men door aanvallen op de gestorvenen het leven rijker kan maken, omdat de doden zoals bekend, de neiging hebben belangrijke zaken in hun hebzuchtige vingers omsloten te houden. En wij vinden dat Chris in zijn P.S. veel te zacht is voor de mensen (Den Haag) die ons alsmaar de gegevens voor onze geschiedenis volgens zijn eigen schrijven blijken te onthouden. Men heeft, schrijft hij, zijn eigen besognes, het zij vergeven. Neen, zeggen wij van Ruku, en we zeggen ook neen tegen de vergiffenis, die Engels voor de Sticusa vraagt. Neen, zeggen we, want we eisen ons deel. Men kan ons niet ongestraft ons braziliehout ontnemen, onze stranden, onze geschiedenis en zich daarna omdraaien en om vergiffenis vragen. Zeker als men ons voor dit alles niet eens een beroeps Antilliaanse regisseur geeft. Dat is ons standpunt en men zij er op bedacht, dat iedere poging om barbaren in bescherming te nemen, iemand schuldig maakt aan barbarisme. Meneer Engels, dit is, het zij in deze duistere tijden zeer expliciet gezegd, geen bedreiging, maar een oprechte waarschuwing. Het ligt namelijk in de lijn der verwachting, dat de generatie van Antillianen, die na ons zal komen, veel meedogenlozer met barbaren zal afrekenen, dan wij het nu doen. Dus zorgt dat ge daar niet bij hoort. Het zal daarbij weinig uitmaken of deze komende generatie uit negers of uit indianen zal bestaan en of we dus uiteindelijk Afrika of Mexico als moederland moeten accepteren. Het zal weinig uitmaken: Barbaren immers blijven van elke standpunt uit herkenbaar.

x x x

De heer Jonkhout is een van degenen, die aan onze uitnodiging met concrete plannen voor de herbouw van Otrabanda te komen, gehoor heeft gegeven. Zijn plannen gaan verder dan wat wij in RUKU I ontvouwden, vooral omdat hij zich niet alleen tot het Brionplein beperkt heeft, wat Ruku wel deed, maar in zijn besprekingen ook het Wilhelminaplein en ja, zelfs het veel omstreden Gomezplein, betrekt.

We zijn alvast in ieder geval blij, dat hij met ons de suggestie doet, een eventuele herbebouwing van Otrabanda verder van het water af te beginnen. Te weinig achten wij heeft hij in zijn artikel aandacht besteed aan de arme mensen in de wijk van Otrabanda.

Ons voorstel was, dat de krotten waarin deze mensen wonen, vooral in de buurt van de Rifwaterstraat, zouden worden opgeruimd en dat er op de door de brand opengevallen plaatsen in de stad, een groot gebouw voor deze mensen zou komen. Men zou ook het huidige gebouw van de Amigoe di Curaçao kunnen afbreken, en deze krant, die de laatste tijd behalve vriend van Curaçao ook vriend van het Curaçaose

volk wordt, de hoogste verdiepingen van de Torenflat kunnen geven.

In het algemeen achten wij het artikel van de heer Jonkhout belangrijk, omdat hij hier behalve materiaal voor de opbouw ook meehelpt de anti-schoonheid mentaliteit van de Antillen op te lichten. Wij zijn zo vrij geweest de zin waarin hij dit doet: „Het opofferen van een potentieel prachtig plein aan de behoeften van een busstation" van zijn haakjes te bevrijden. Deze anti-schoonheid mentaliteit is niet veel verschillend overigens van de mentaliteit die spreekt uit ons artikel: Bewijs van Barbarisme elders in dit blad.

Het een en ander is hier alleen maar expicieter of te wel brutaler.

Verder spreekt Ruku III, hopen we, genoegzaam voor zichzelf.

F. Martinus Arion.

De trieste prijs van Prodeka

Twee prijzen zijn er onlangs voor het eerst dit jaar uitgereikt, een muzikale prijs de zgn. Tambu di Oro van Prodeka en de Emancipatieprijs van het eilandgebied Curaçao. De eerste is volslagen een mislukking geworden. We menen om hierover verslag uit te brengen niet beter te doen, dan het ingezonden stuk, dat Pierre Lauffer in de Amigoe plaatste voor onze lezers te reproduceren. Na lezing van dit stuk, zal men het wel met ons eens zijn, dat het beste wat de hierboven genoemde Prodeka kan doen is, op houden te bestaan, modern gezegd: aftreden met de pseudoprijswinnaar Humberto Nivelac mee. Met dat al komt Pierre Lauffer voor de tweede maal dit jaar als prijswinnaar uit de bus!

Ingezonden stuk in de Amigoe di Curaçao van 12 juli 1969

TOT ZIENS

Het jaar: 1963. Ongeveer zes uur 's avonds, zaterdag. De plaats: Boerhavenstraat No. 7.

Pierre Lauffer (de oude) componeert, met zijn oude kwarta, en in het bijzijn van zijn kinderen Pierre, Paul, Jean, Jeanette, Pauline en Louise, de Curaçaose wals "Te despwes" (tekst en muziek).

Vol entoesiasme wordt genoemde wals gespeeld en gezongen door het ensemble van vader en kinderen (met gitaren, kwarta, mondharmonika en maraka).

Eind oktober 1965. Ongeveer tien uur 's avonds, op het dek van de tweede klas van de „Santa Maria". Lauffer zingt de wals "Te despwes". Links van hem zit de heer Humberto Nivillac. Rechts van hem een zoon van Papachi da Costa Gomez.

„Een heel aardig lied", vond de heer Nivillac.

1969...... Er verschijnt een plaat (45 toeren) van de heer Humberto Nivi(llac), waarop de wals...... "Te despwes".

Prompt worden de heren Nivillav en Meerwijk erop attent gemaakt dat deze wals een compositie is van Lauffer. Op de plaat, onder de titel van de wals, staat de naam van de heer Humberto Nivillac, daarmee dus aangevende dat de heer Nivillac de componist zou zijn.

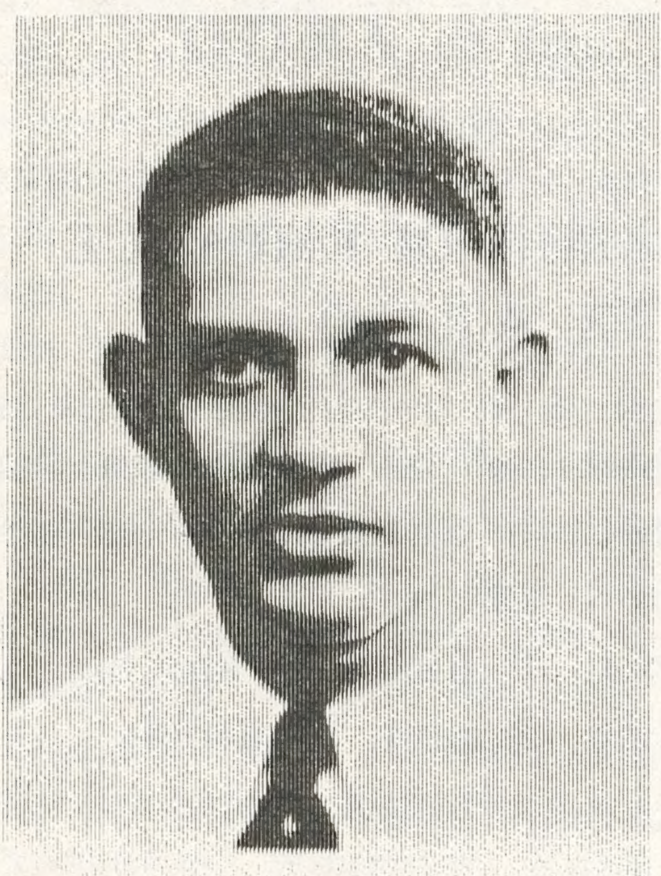
1969. De Stichting Prodeca geeft een prijs aan de heer Nivillac „voor de beste compositie van een plaatste componist", en wel voor de wals...... "Te despwes" (van Lauffer).

Pierre Lauffer.

De blijde Emancipatieprijs

Tegenover de brokken van Prodeka staat de Emancipatie prijs dit jaar als een bijzondere gave gebeurtenis. (De prijs bedraagt *f* 1.000 en wordt jaarlijks toegekend aan een ingezetene van of een instelling op Curaçao voor(een) prestatie(s) op het gebied van de conservering van de volkscultuur). Ze ging dit jaar naar de Curaçaose Antilliaan Antoine J. Maduro, die zich ruim zestien jaar zeer actief op het gebied van de volkscultuur beweegt [1]) heel in het bijzonder de bestudering van het papiamentu.

Men kan van Antoine Maduro zeggen, dat hij een van de weinige zo niet de enige

niet universitair gevormde onderzoeker op de Antillen is, die met grote stiptheid de wetenschappelijke methodes en beschrijving in acht neemt, hetgeen zijn werk op een bijzonder hoog peil houdt. Bovendien is hij, door zijn prettige omgangsmanieren, een sieraad voor onze gemeenschap. Voor Ruku is hij dan ook niet alleen de eerste winnaar van de Emancipatieprijs, maar ook gentleman of the year, hetgeen misschien belangrijker is, al zijn daar geen centen aan verbonden.

We geven hier een bibliografie van zijn voornaamste werken:

1953 Ensayo pa yega na un ortografia uniforme pa nos papiamentu.

Suplemento di vocabulario etimologico di Ensayo pa yega na un ortografia uniforme pa nos papiamento.

1959 Un coto di dicho, refran, proverbio i expresionnan i nan nificacion na hulandes, Groningen, 125 pag.

1960 Loque a sobra den e macutu di dicho, refran, proverbio, frase i palabranan di nos lenga i nan nificascion na hulandes. Curaçao, 212 pag.

1961 Paginanan pretu di nos historia, Willemstad, 72 pagina.

1962 Documentashon pa nos historia Curaçao, 46 pagina.

1965 Papiamentu, origen i formashon.

1966 Procedencia di palabranan papiamentu i otro anotacionnan No. I, lèter A te M. Curaçao, 48 pag.

Procedencia di palabranan Papiamentu i otro anotacionnan No. II lèter N te Z.

Papiamentu; errornan di diccion i traduccion; un guia pa esnan ku ta desea papia i tradusi correctamente. Curaçao, 34 pag.

1967 Observacion i Apuntenan tocante El papiamentu, la lengua criolla de Curazao, di Dr. Rudolfo Lenz; Curaçao, 51 pag.

Proverbio- Refran- Dicho i Expresionnan papiamentu i nan nificacion na ulandes. (Proverbio i dichonan for di Coto i macutu, gestencild met gedrukte omslag. Curaçao, 80 pagina [2]).

---

1) De heer Maduro heeft ook jaren lang veel energie en tijd gegeven aan de ontwikkeling van de Curaçaose (voetbal) sport.

2) Twee niet papiamentse, zeer belangrijke werken van Antoine zijn tenslotte: Spaanse documenten betrekking hebbende op de voorgenomen herovering van het eiland Curaçao door de Spanjaarden uit 1961 en El proceso del Curazoleno Manuel Piar, van 1963.

Het werk, waarop de jury van de Emancipatieprijs, de keuze van haar kandidaat voornamelijk heeft gebaseerd.

Het is verder dienstig rekening te houden met de talrijke artikelen over het papiamentu en in het papiamentu, die Antoine Maduro geregeld publiceert in La Union en andere kranten.

De jury van de Emancipatieprijs verdient een compliment voor de bekroning van Antoine Maduro, te meer omdat deze eminente bestudeerder van het papyamentu helaas niet in de Encyclopedie van de Antillen is opgenomen.

Al de hier genoemde werken zijn, helaas, uitverkocht. Van het werk waarvoor Maduro speciaal bekroond is, Proverbio- Refran-Dicho i Expresionnan papiamentu i nan nificashon na ulandes, is een herdruk in voorbereiding. Het zal, volgens een mededeling van Maduro, een verbeterde en vermeerderde keuze zijn uit zijn vorig werk. In dit verband verdient het voor het eilandgebied overweging, de bepalingen van de Emancipatieprijs zo te veranderen, dat iemand ook voor zijn hele oeuvre bekroond kan worden. Nu is de jury te zeer gebonden aan de bepaling, dat de prijs voor een werk moet zijn, verschenen in de drie jaren voor de prijsuitreiking. Bij een werker als Maduro komt door deze bepaling het juiste karakter van zijn werk niet volledig tot uiting. Maar misschien kan het werk van Maduro toch nog in één bundel, als een soort verzameld werk, worden uitgegeven.

Hieronder enkele biografische gegevens van de laureatus, waarmee Ruku de redacteuren van de herdruk van de Encyclopedie reeds nu van dienst hoopt te zijn:

Antoine Johannes Maduro werd op Aruba geboren (ja ja Aruba) op 20 augustus 1909, als zoon van Antoine Johannes Maduro (overleden) en Anita Augusta Maduro-Simmons, afkomstig van Saba. (Ja. Ja.)

Hij haalde zijn Mulodiploma aan het St. Thomascollege in 1926 en de diploma's Engelse en Spaanse Handelscorrespondentie. Vervolgens werd hij beëdigd vertaler Nederlands-Spaans en Spaans-Nederlands. Hij was van 17 augustus 1926 tot zijn pensioenering op 1 sept. 1960 in dienst van de Shell Curaçao. De noodzaak die men hier voelde voor een uniforme schrijfwijze van het papiamentu in verband met de circulaires en andere papiamentse publikaties van deze maatschappij, zette hem aan tot het ontwerpen van een spelling voor het papiamentu.

Het werd zijn eerste schrede op het terrein van de studie van het papiamentu. Antoine Maduro heeft zeven kinderen, van wie twee getrouwd zijn. Zijn vrouw, Virginia van Kwartel stierf twee jaar geleden.

Antoine J. Maduro over Ruku in: Procedencia di Palabranan Papiamentu i otro anotacionnan II (Lèter N te ZIJ) Corsow — 1966 pag. 28.

Rucu (Bixa orellana L.) — Di origen indjan. Aristides Rojas (Obras Escogidas, 1907): "Roucou. Los guaranios del Plata llaman al onoto "urucú", vocablo que aceptado por los tupis del Brasil, pasó a los caribes de Cayena y de las Antillas, donde ha sido substituído con el de roucou, con el cual se conoce el arilo de las semillas." Su nòmber na ulandés tá: orleaan. Nota qu 'orleaan' tin afinidad cu e nòmber latín 'orellana'.

Ruku, de indiaanse mythologische kleurstof sleuteltje tot de doos van cultuur pandora

– DR- CHR. ENGELS –

't Is al tegen de ochtend, als we de pen nemen. Het eerste nummer „Ruku-van-ons-tijdschrift" kwam in huis. Sedert dat ogenblik hebben we, als een kind, hetgeen de indiaan in een hogere culturele zin was, niet kunnen nalaten onze geest te kleuren.

Fox, zogenaamd Black Power, zei: Waarom heeft men mij niet geleerd wat Afrika is? Ik wilde het de degens kruisen niet vermijden en antwoordde: Veel plezier in de eerstvolgende duizend jaar. Maar je bent Amerikaan nl. Curaçaoënaar. Daarvan heeft men je (de geschiedenis) niet geleerd. Daarom heb je een rampgevoel? Ik wilde niet vervelend zijn en voortgaan: Door wie wil je je geestelijk van je eigen grond laten verdrijven?

Het ging mij niet om uitdagen, het ging mij om hoop.

Het lijkt een onbegonnen zaak de kano stroomopwaarts te leiden, drie honderd jaar gaapten de vacua, en nu heeft men geen behoefte meer hen ingevuld te krijgen, men wil à tors et à travers de kreet: Afrika! Liever het nirwana van het gindse, dan de verrassing van het nabij. Maar toch, het citaat uit J. Hering over indianen op Curaçao en kleurstof, nog ten tijde van Napoleon, had even verrast de ogen groot doen worden, de naam Ruku had op een vragenspoor geleid. In het openings nummer van dit tijdschrift. En wie is, als een kind niet verblijd? Nu zwijgen is een kindje vermoorden.

Ruku. Over dit woordje alleen valt een boekje te schrijven. Misschien komen we erop terug. Het kan beginnen met Ruku een mythologische figuur in Aziatisch India. Maar het zou nuchterder zijn Labat over te schijven, want die leidt ons naar het eigen huis. We willen ons aan details nu liever niet verliezen. Ruku ís de glans, die men even in de eigen ogen zag.

Het was ons éven eigen, altijd, als het andere eigen was. Het wijst de weg aan het Papiament, waarin het voorkomt tot nu. Het is, gesteund en omgeven door andere woorden, een bewijsstuk. *Het bewijst de continuiteit van de cultuur van deze Benedenwindse eilanden,* van prehistorie tot nu. Bij welke veranderingen danook. En het zal noodzakelijk zijn dit meer en meer te weten, wil er een toekomst zijn, waarin aan de persoonlijkheid van het kind van de eilanden niet langer een stuk aan de benen om op te staan is weggehakt tussen de enkel en de knie.

Het gaat zeker om een romantische kennis. Maar het gaat om veel meer. Het gaat om het vallen of opstaan. Om leugen tegenover ons zelf verlaten of niet. Om te beseffen, dat Mina Scharbaai pas interessant wordt, als men weet, met pastoor van Koolwijk bijvoorbeeld, dat miná watermonding betekent in de oude taal van de eilanden, enz. Als we beseffen, dat hier niet alles als loszand aan elkaar hangt. Maar dat de mens steeds overdroeg aan mens en mens.

De studie daarvan geeft hoop.

Niet of nauwelijks de hoop van Black Orpheus al zoveel jaren terug, diegenen die maar weer naar Parijs terugdwaalden, en hun moeder niet meer vonden, opgegaan als zij was in jonge rook, van ontdekking van Afrika. Dit voedde slechts de internationale kunst.

Ik hou er niet van dat Dereck nu schoolse lesjes zit te geven. Maar hij bleef tenminste in West Indië. voorzover ik weet, ook nadat Robert Graves hem een van de expressievolste dichters in het Engels van nu had geheten. Wat zouden me lesjes kunnen schelen. Zich verscheuren is ook de moeite waard. Maar ik kan toch moeilijk als ik de straat inkijk en kinderen zie, blij zijn met de gedachte je moet opgaan in trotse woordenrook, en het moeilijker hebben dan het kind in Mexico.

In Mexico zijn de voortplantings genen van de Azteken heus wel zo uitgemengeld, dat je er met een lantaartje naar zoeken

kunt. Trouwens die Azteken kwamen uit Florida, ruim 100 jaar vóór H. Cortes kwam, zij waren vreemdelingen en mochten in het moeras huizen. Tot Azteken in culturele, niet biologische, zin werden zij echter pas daar in Tenochtitlan; zij zouden hun oorspronkelijke familie in Florida nauwelijks nog hebben herkend. En ieder kind in huidig Mexico gaat naar bed met één zekerheid: Hij is een Azteek, al lijkt hij zelfs niet een indiaan. Daar hoeft hij geen veren voor op te zetten, zoals Black Power een fez.

Cultuurgeschiedenis (want verloop) *is verticaal,* en duikt naar de grond waarin men wordt gegraven. Is van het land, waarop men loopt.

Deze menselijke wijsheid is volkomen terecht. Men ziet de zon opkomen en dalen in hetzelfde land, waar anderen die fenomenen eerder zagen, en volgende generaties hen zullen zien en ondergaan. Dít is de existentie.

De cocospalmboom in Santa Domingo hoort de plantkundige zeggen: je kwam oorspronkelijk van de Middellandse zee! Uit al zijn hoogte antwoordt de palmboom: Interessant om het te weten, maar zuig ik mijn sappen uit deze grond of uit de grond van Egypte? Welke vermogens mij dat heeft gegeven, als U dat niet kunt nagaan, bent U wel een plantkundige. De palmboom stond niet toe, dat tussen hem en zijn voeten een stuk werd uitgekapt.

Hoe verbaasd was de palmboom, toen hij vernam, dat „blonde" germanen niet anders redeneerden. Zij kwamen met de volksverhuizingen uit Azië en vernielden het Romeinse Rijk, vonden in West Europa de Kelten. In hun geschiedenisboeken werd, wat hen betreft, Azië een woord van afstaan. Van het moment dat zij in Europa kwamen, daar gingen zij van uit, en naar de geschiedenis van de Kelten ging mede hun aandacht. Die hadden in hetzelfde water gezwommen, als waarin zij vervolgens zwommen.

Er bestaat een cultuurgeschiedenis van het land, en hier heeft men veertig eeuwen om te graven, de helft vóór Christus, vóór het hoogtepunt van de Egyptische beschaving; evenveel erna. Dit maakt geschiedenis niet een dorps geschiedenis tenzij in dorpers hoofden. Integendeel het opent alle perspectieven van het menselijk denken. Het knoopt nl. aan aan het bestaan als zodanig, niet aan een schim van vlucht. Ook niet aan de schim van dominante en recessieve uiterlijkheids kenmerken, die als zij straks ontward worden, de hele wereld zullen doen brullen van het lachen. Dan blijkt nl. niemand te zijn, wat hij dacht voor de spiegel.

Cultuur- is geestes geschiedenis, de geschiedenis van de droom en de werkelijkheid binnen de eigen windstreek. Al weten we dat de wind aan de uitgang van het dorp zou F. Garcia Lorca zeggen — wind van wind is bij de physica. De cultuurgeschiedenis is de sterrekunde van elk van de levens sterren op één plaats, in één streek, waar allen in alle eeuwen de aan de hemel wentelende lichamen zien onder dezelfde hoek vanuit de plaats waar zij staan. Kiest men leiders, dan is men geen randzone. Is men geen randzone, dan heeft men zijn eigen horizon-markt, om met Ortega y Gasset de ontstaansfactoren te ontleden. Die markt ligt tenzij iemand weggaat, bij de St. Annabaai in alle eeuwigheid amen. Daar staat zijn telescoop, waaarmee hij alles doen kan, ná het besef, dat zij echte poten heeft. Ik moet me beperken, anders beschreef ik, hoe ik hier een natuuraltaar trachtte te reconstrueren. Men had mijn ontworpen model in Afrika gezien! Maar vóór de tijd, dat de rassen van de huidige bevolking daar leefden! Zo zei men mij althans.

Want dat is ook de ramp aan de Afrika-image. Men maakt Afrika tot iets statisch, behalve tot een vergaarbak. Toen ik in december aan de Universiteit van Gent voor de Afrikanologen sprak, zei ik: Wat verwacht u eigenlijk van ons? Behalve dat de man van het Caraïbisch Bekken in de eerste plaats ván de Amerikaanse hemisfeer is, hoe hebt u na kunnen laten te ontwerpen de man die van de Westkust van Afrika vertrekt op élk ógenblik? Wie is de mens van de zestiende, de zeventiende, de achttiende eeuw vertrekkend Afrika? Wie is hij cultureel, telkens. Of is hij die amorphe verschijning bij voortduring, die men op grond van zijn sociale aanzicht zonder ophouden van hem heeft gemaakt? De man die stilstond en van de missionaris te eten kreeg! Mij God.

Of die slechts langs de weg van een zeldzaam geweld van zich kon laten spreken! Zo zal het blijven, zolang geschiedenisles een staatkundig lesje is en geen cultuurgeschiedenis. Wie vertrekt, Vondel of Hugo

Claus, Rembrandt of Mondriaan, vertrekt hij met de horlepijp of met de quadrille, hoe stond het met het kaarsenmaken, welke soorten boom hadden telkens (telkens!!) zijn voorkeur? Hoe wilt u, geleerde Afrikanologen, zo sprak ik, in Gods naam, dat wij u zeggen wat hij heeft aangehouden, als u hem zo broodnaakt laat vertrekken, dat er maar één woord bestaat nl. het woord neger — en hij komt van Angola! Oh, hij is zo leukjes weggedoken in zijn 'Guinee', of, hij vindt alle dansen uit, omdat zijn hoofd nergens naar staat!! Vertelt u ons wie telkens cultureel vertrokken is — en vergeet daarbij voorlopig de kunst — en wij zullen nagaan, hoe deze mens zich in America heeft vernieuwd.

Een van de constante blunders daarbij is, dat men zich niet wil realiseren, dat hoe zeer en masse overgebracht, de Afrikaan niet als volk naar Amerika kwam, maar als individu, telkens. De volkswoning vindt opnieuw plaats nl. op de Amerikaanse grond. De twee mensen, die telkens naast elkaar op de oceaanschepen zaten — waar op zeker moment het dagelijks dansen een Compagnie's voorschrift was — konden doorgaans elkaar niet verstaan. Labat geeft het pover aantal mijlen aan, dat één taal strekt langs de kust (en was het van het Fries naar het Zeeuws zóveel?), en hij leerde maar een taal, waarvan de strekwijdte wat minder klein. In Congo alleen zijn meer dan twee honderd talen. Een 'algemeen beschaafde' verbindings taal (als het Frans, het Spaans, welke laatste in de zestiende eeuw vijf of zes rigoreuze spellingwijzigingen onderging, althans voorstellen daartoe moest verwerken) kende men niet alleen ten tijde van Labat niet. Aan de Unesco universiteit, meer centraal in Afrika, spreekt men Engels. Ook onderling. Oud leraar Meys van Radulphus, daar prof. geweest, was verontwaardigd! Tot hij merkte, dat men elkaar in de eigen talen niet kón verstaan. Afrika heeft (nog) geen basis-taal, als Indonesië (theoretisch, en praktisch niet), naast Maleis Nederlands. Het verkeer langs de enkele grote karavaan wegen, waarlangs ook Chinese kunst was gekomen, maakte vroeger gebruik van wat Swahili, Arabisch e.d. Zo gauw als de Portugese zeevaarders langs de kust kwamen, klampte men zich vast aan het Portugees, dat eerst tussen later Portugees en Gallego zweefde. (Taal van de trovadores, vernieuwd.) Evenmin beschikte men over bureaux van de burgerlijke stand, of ook maar geschreven kronieken, die de namen vastlegden. Zodat in Elmina opgeleide ijzersmeden de naam Jansen konden dragen (lees de broer van Arabian Lawrence). Men kon op de kade van Willemstad afstappen en zeggen hier ben ik: Jansen. Men bracht danook de ijzercultuur (ook een inlandse!, hoewel de verspreiding ónder Bení misschien niet bekend is). Waar de indiaan eerst geen verstand van had. Dat was die beroemde „spierkracht" van de Afrikaan!, waarvan de aanschaf overigens verre van goedkoop was. Op de helft van de zestiende eeuw was zijn prijs meer dan een huis.

Wat zal U letten U in de Afrika image te verlieven? Maar verwacht ik daar dan niet terecht enige gegevens uit? De ouder mythologiën in Congo zijn nog maar in brokstukken bij zeldzame oude mensen te achterhalen, (dezelfde situatie als E. Juliana aantrof op Banda ariba) en men was éérder Christen in West (en uiteraard in Noord-) Afrika dan in Amerika. Die beroemde „spierkracht" van de Afrikaan. Alsof de indiaan niet gespierd en uit een beter voedings nest, zeker hier. De Tje-Tje vlieg roeide elk zoogdier als koe en geit direct uit, in W.A. Zodat uit jongste onderzoekingen voor de dag schijnt te komen — naar ik allang vermoedde — dat de werkelijke Afrikaanse nazaat voor 19 op 20 géén enzyme heeft voor koemelk afbraak. Reden, waarom ik me zo woest maakte over het school-ge-melk, indertijd. Iemand met humanistische melk eventuéél vergiftigen, oppervlakkigheid is wat permanent de klok slaat — snoepwinkeltjes gedachtengang slaat zich op de hooggeleerde borst. Lees het voedingslijstje van Lawrence. Dat daar nog een mens, die lachen kon, uit voort is gekomen!

Onderling doofstomme Afrikaan van de reis door de Roder Zee, bleek een goddelijk opname apparaat te hebben. Zo is het altijd in God's schepping, als men het ene moet afstoten blijkt hoe men weet als een waar creator een opname vermogen te ontwikkelen. Vreemder op dit eiland was eerder, dat de indiaan, die er als volk woonde zo snel en voortreffelijk zich de nieuwe talen had eigen gemaakt. De verklaring mag hier liggen: Reeds prehistorisch waren de Benedenwindse eilanden veeltalig. De aartsvijanden woonden er ook prehistorisch samen!, en Caguetio en Caraibisch bestonden samen. En ook in die tijd had men er

hét bijzondere eiland mee gemaakt (lees de brieven van Vespucci). Het wist zich bij onvoorstelbare uitzondering in de honderd jaar voor Columbus te handhaven tegen ware horden aan uiterst kunstzinnige kannibalen, die langs kwamen, en tot Tunja en Bogota deden sidderen, waar een indiaan als de Chibcha zat! Velen beschouwen danook de indiaan, die hier zat, als potentieel de dérde indiaan, na Azteek en Inca. Maar er moeten hier heel wat rassen achtereenvolgens zijn geweest. Toen men kwam, uit Europa, wás er hoogst waarschijnlijk het indiaans maisdak (— met vier zijden stengeldak, al uitgetekend op de prehistorische 'map' van 'Mendoza' — het spijt me, Frank Martinus Arion) en zijn Ruku. Een vroegere Spaanse kroniekschrijver in de omgeving vergelijkt dit dak met het rietdak in Vlaanderen, waar hij was geweest, en Pobercito's, die Noorderlingen! En, zegt hij, moet je die stakkerige zoutpannen van Zeeland vergelijken met de inheemse indiaanse! Cultuurvergelijking is een heerlijk vak. (Fijn kankeren.) En zeker, die kleurstoffen zijn ook muskietwerend, zo broodnodig naast zoetwater rivieren, waar men in de bomen zijn fraaie huis bouwde, zoals hier óók paalwoningen in de lagoenen. Functioneel en cultureel grijpen God dank ook in één.

Maar het wonder aan de culturele mens die hier woonde wás toch m.i. dat hij oorspronkelijk een kleurwezen was!, het functionele nooit zijn grootste zorg.

Toen Rona van Uruguay de eerste keer sprak, greep hij me op één punt. Uit de taal van de eilanden volgt, stelde hij, dat een afgebrokenheid tussen voortijd en W.I. Comp., uitgesloten lijkt. Dit is een leyende negra.

Mijn hart sprong op. Hier was dan eindelijk iemand, die hetzelfde had ingezien. Hoewel Wein Hoyer er licht vermoeden van had geuit. (De gedachtengang van Rona over 'moedertaal' daarentegen was weer wat veel van de negentiende eeuw; toen radio en televisie nog niet beletten zich elke plaats als een geisoleerd dorpje in de bergen te fantaseren. Iets van de natuur! Mij God, dezelfde preek als van de Nederlandse hogeschool leerstoelen. Zegt U vooral pap en geen paprica, U zoudt uw zogende baby in de war brengen en dat mag niet voor die naar de bioskoop gaat. Aantreden! Terloops mogen we opmerken: Elke moedertaal is van oorsprong een hoerentaal, nooit één zaad en plant.

Dat hád ik al geconcludeerd aan mijn studie van de eigennamen: Er was continuiteit tot in de prehistorie terug, op dit eiland. En wil men het romantische in verband met de tomahawk, dat is niet moeilijk. De oudst bekende stad van de Caquetio heet: Tomadoree! (Vgl. („Jan") Doret). De Atimadora's zijn eenvoudige mensen op Steenkoraal met een aristocratische naam; de „dori", heilige kikker speelt in deze namen waarschijnlijk geen rol; zij speelde een rol in het ontstaan van de mens, volgens de beschrijving van 1493. Tula en Carpata zijn oud-indiaanse eigennamen.

Tula is een mythologische indianenstad, en bij de namen van de vier families, die haar het eerst betraden, is één die wij nog dagelijks als naam van Curaçaose families in de mond hebben. Tula ligt als streek ook op Aruba. Men kwam van Afrika in het land, en leefde ermee, en aanvaarde, dat Curaçao Curaçao heette op zijn indiaans. Neen, het is geen Portugees. Dezelfde „ao" als eindklank vindt men in de „Diao", het hoogste, vergoddelijkte opperhoofd van deze indianen, waarvan men de as van verbranding communiceerde na zijn dood. De „ç" werd al door B. de las Casas (een klier van een vent, maar schizoid knap) geschreven, en hij deelt mede, dat deze indianen hun eiland Curaçao (op zijn indiaans) zo noemen. Maar het is ook op andere wijze te benaderen. Maar wie interesseert zich feitelijk voor zijn Troye? Heeft niet een ieder zijn eigen houten hobbelpaard, ik ook?

En Joannes, de eerste „Afrikaan" in de historie van de eilanden bij naam genoemd, kon lezen, dus schrijven. Hij las in de zeventiende eeuw aan de indiaan de Spaanse gebeden voor. Wie zal vluchten, als hij aan zijn kind iets kan vertellen? Professor Kraayenhof maakte er een kwestie van de Dordse synode van. Dat was ook waar. Ik zal om salaris verhoging vragen. Want daar komt het toch maar opaan.

P.S. Nadat men in de loop van de jaren de resterende cultuurstukken van de eilanden heeft genomen en opgeslagen in zijn universiteits centra, heeft men van de cultuurbeschrijving ervan niets te recht gebracht. Als men een van de droogstappel afwijkende gedachtengang ontvouwt, hoort men het in Keulen donderen. Zelfs heeft men de eigen zestiende eeuwse Nederlandse projectie in Amerika uit haat tegen de Spanjaard verdrongen. Verval niet in hetzelfde, maar wapen U, Curaçaoënaar, met uw polyglot taalvermogen kunt U uw eiland ontdekken, als Vespucci. Zoek het niet in Den Haag, daar heeft men de documenten van de West Indische Compagnie nog niet eens hanteerbaar gemaakt (lees er Lawrence op na), zodat aan de ganse Atlantische kust van Afrika én Amerika de gegevens worden onthouden!!

Men heeft zijn eigen besognes, het zij vergeven. Vecht zelf, vergeef ook Sticusa. Sterf als leek, dat was Christus ook. Maar laat U niet omhelzen door wie het plotseling met U eens is; liefst ook niet door mij.

De CUROM (als Radio School)

De Curom is door een Nederlandse schrijver opgericht, Herman de Man, een lofwaardig ding, temeer omdat elke niet-barbaar, die we op het terrein van de Antilliaanse cultuur tegenkomen ons zo van harte welkom is. Het redt Nederland in onze ogen voor een algehele afgang, dwz. ondergang. En ons principe is, leven en laten leven.

We willen niet ingaan op de doelstellingen van de Curom bij haar ontstaan, omdat het ons voorkomt, dat ook deze, door de overheid gesubsidieerde instelling, sedert 1954 nauwelijks een andere doelstelling meer mag hebben, dan mede het instrument van ontwikkeling van ons volk te zijn. Dat dit nog niet is ingezien ;dat de Curom, nog niet volledig als zodanig is ingeschakeld, kan niet anders komen dan doordat de regenten van deze instelling, hoofdzakelijk nog niet volledig gedekolonialiseerde Nederlanders, met eigenlijk het overgrote deel van de leden van onze samenleving, zich nog niet tot het fundamentele volgend inzicht ontwikkeld hebben, namelijk, dat de Antillen een onderontwikkeld land zijn, wat tegelijkertijd moet betekenen een land in ontwikkeling.

x x x

Nu zijn er twee redenen, die nog steeds verhinderen dat dit inzicht bij het overgrote deel van deze samenleving post vat. Het vasthouden aan de mythe en de waan, dat de olie een soort eeuwig durende wel-

vaart aan onze eilanden heeft gebracht. En sommigen blijven in deze waan leven, hoewel hun van dag tot dag, en vanuit alle sectoren het tegendeel bewezen wordt, laatst nog.

Het is in werkelijkheid met de olie, omdat onze eilanden zich door de olie hebben laten regeren en niet de olie hebben geregeerd zoals natuurlijk hoort, als met God en Job. De olie heeft gegeven en de olie heeft genomen, gezegend zij de naam van de olie. In werkelijkheid komt het er op neer, dat wij door deze ontwikkeling, die als het ware langs ons is gegaan, min of meer in het tijdperk van vóór de olie zitten, dwz. van rond 1915. Er was in die tijd, voor de olie het geluid van haar stoomschepen liet horen, een grote bedrijvigheid op het gebied van het zoeken naar de mogelijkheid van industrie. Visserij, zout, hoedenindustrie, een waslijst van dingen en wie weet was het met het een of ander wel gelukt. Toen de olie kwam stopte men alles helaas in de la. Maar hoe ver zijn we nu?!

En de tweede reden voor het niet inzien van de juiste situatie van de Antillen, dat het economisch en educatief gedefinieerd een onderontwikkeld land is, is het feit, dat het voor een goed betaalde bovenlaag van onze bevolking, voor de triomferende handel, die wel, tegenover de rest van de bevolking economisch hoogontwikkeld is, niet werkelijk zinvol is te spreken van onderwikkeld.

Deze mensen meten de maatschappij helaas alleen naar hun eigen inkomen. Om hun eigen levenswijze, die meestal wel luxueus is, tegenover derden te rechtvaardigen, zullen ze de fabel zo lang mogelijk blijven verkondigen, dat alles dik in orde is. Omdat het waar het onderwijs en kunst betreft en bovendien gevoel voor het volk, barbaren zijn, die de scepter zwaaien, treedt er in onze maatschappij niet de stuwende kracht, die naar werkelijke ontwikkeling en vernieuwing moet leiden. Deze mensen denken we vaak, zijn niet eens zozeer tegen de ontwikkeling, alswel, dat zij daar zij haar niet nodig hebben, vinden dat ze niet nodig is. Ze vergeten de noodzaak van ontwikkeling, elke ontwikkeling, om ten eeuwige dage de zaken die ze bezitten en beheren, op dezelfde wijze te blijven administreren. Indien dit immers op het moment niet het sociaal-culturele patroon van de Antillen was, zou er hier een veel bruikbaardere geest van urgentie bestaan. Op allerlei gebieden zouden de dingen, meer en sneller plaats vinden. De herziening van het onderwijs, de regeling van de kwestie van het papiamento, het kweken van de nodige manpower die voor allerlei open plaatsen, van artsen tot sociaal werksters en kleuterleidsters, nodig is. En men heeft zelfs niet de garantie, nog niet althans, dat de verschrikkelijke gebeurtenis van dertig mei, de dommelenden, die zeer met opzet dommelen, uit hun slaap heeft opgeschrikt.

De grote trek van de onderwijskrachten uit dit land waarover men nu van alle kanten met angst en beven spreekt heeft ons niet bijzonder verwonderd. Men kan zich immers indenken, dat deze mensen alleen maar onder de hoogstideale situaties hier wensen te werken. Een situatie die moet beantwoorden aan het foutieve beeld van de Antillen als hoogontwikkeld land, het klinkt als een paradox, dat bij de Nederlanders aanwezig is. Het zijn maagden die in glazen kasten met donzige kussen willen leven en die bereid zijn onmiddellijk de boel neer te leggen, als er aan de buitenkant van hun glazen kast zich ook maar één vlieg vertoont. Dan liever terug naar het kleine nadeel van Nederland waarvoor ze voor een groter voordeel van de Antillen gevlucht zijn. Naar Congo of Kameroen zullen ze waarschijnlijk niet gaan, want daar zijn de omstandigheden waarschijnlijk nog rotter. Welnu, deze mensen moeten we niet hebben. We moeten mannen hebben die onder normale omstandigheden op de Antillen willen werken en die niet vragen om hoogstideale omstandigheden. Natuurlijk zullen we juichen als de Antillen ooit voor iedereen hoogstideale omstandigheden gaan vertonen, maar voorlopig mogen we blij zijn als het ons gelukt een hoogstnormale maatschappij te bereiken dwz. een waar iedereen voor de wet gelijk is en behandeld wordt, een rechtstaat en een waar iedereen economisch tevreden mag zijn, een welvaart staat. Mannen waarvan enkelen zich voor deze maatschappij zouden willen inspannen zoals zij het in hun eigen maatschappij ook zouden doen. Omdat deze inspanning hoort bij het werken onder normale omstandigheden. Een grote twijfel overviel mij toen ik eens in de schouwburg, het publiek, dat voornamelijk uit Nederlanders bestond bekijkend, mezelf afvroeg: Zouden zij voor de Antillen sterven als wij door Venezuela of Colombia werden aangevallen? Of zouden zij wegvluchten?

De vraag hoeft goddank niet beantwoord te worden, omdat Venezuela noch Colombia ons ooit zullen kunnen aanvallen (Urbina heeft tenslotte indertijd alleen maar de (Nederlandse) gouverneur meegenomen), omdat wij Antillianen, door Brion, maar zeker door Piar, medebevrijders zijn van een groot gedeelte van dit Zuidamerikaanse continent waartoe wij, met een beetje zee er tussen, horen.

x x x

Indien het kapot gaan van het beeld van een Antillen onder hoogstideale omstandigheden met zich meebrengt, dat we niet dan met zeer hoge kosten en misschien zelfs in het geheel geen mensen uit Nederland hierheen kunnen trekken, dan verdient het aandacht, snel deze culturele politiek vaarwel te zeggen *om een ontzaglijke grote inspanning te doen, die natuurlijk heel hard denken en werken vereist, om onze eigen manpower te scheppen.* Inplaats van Nederlanders met geld te lokken, hierheen te komen, kan met hetzelfde geld waarschijnlijk ook Antillianen gelokt worden, overwegend die beroepen te kiezen, die de gemeenschap het meest nodig heeft. Al moet natuurlijk nooit daar alleen de aandacht op vallen. Wat we zeggen voor Antilliaanse regisseurs geldt net zo voor onderwijzers, onderwijzeressen, piloten, machinisten, kappers, winkelmeisjes, sociaalwerksters en voor leerkrachten in de technische vakken, de sector die door de uittocht van de...... en er komt ons bijna een lelijk woord onder de pen, getroffen worden.

x x x

Maar goed, bij de inspanning, die het onderontwikkeld zijn vereist, hoort het inschakelen van de Curom als medeinstrument van volksontwikkeling en wel op zeer korte termijn en dringend. De Curom mag en het zal het eerste publicatiemedium in de Antillen zijn dat dit doet, ingeschakeld worden om Nederlanders op de Antillen normale omstandigheden te helpen bij te brengen dwz. papiamentse lessen te geven. Wat betrekkelijk gemakkelijk kan, omdat we de ervaring van de lessen van de heer Goilo kennen, voor welke lessen hijzelf ook de bijbehorende grammatica van het papiamento heeft geschreven. Om aan papiamentosprekers nederlands te leren, welke taal ze zo goed mogelijk zullen moeten kennen zolang het de officiële taal is, voor hun eigen voordeel en zolang het de taal is waarin ze alle andere vakken moeten leren. Maar ook andere talen, b.v. spaans en engels. En recht, sociologie, maatschappijleer, kinderverzorging, gezinsplanning en verantwoord ouderschap. *Geen schoolradio, maar een radioschool, die het euvel zou kunnen ondervangen van de talrijke volwassenen, die zitten met het feit dat de omstandigheden in hun tijd veel slechter waren dan nu, zodat zij verduveld slecht naar school konden gaan.* Voeg daarbij maar de leerplicht, die niemand kan schaden, en die als sociaalzelfbedrog van het gaat prachtig, na dertig mei niet meer nodig is. Het bedrog van: We hebben geen leerplichtwet, maar toch komen er op de Antillen haast geen analfabeten voor. Alsof alphabeet zijn genoeg is. Alsof alphabeet zijn gelijkgesteld kan worden met gecultiveerd zijn. Alsof alphabeet zijn betekent dat wij over voldoende leerkrachten voor onze scholen beschikken. Dit alphabeet zijn is niet voldoende. Laten we een voorbeeld nemen aan Cuba, waar er in de fabrieken, op het alphabeet zijn wordt verder gebouwd. Met permissie, zouden we in ernst

moeten toestaan, dat het niet communistische Antillen, op een lager peil van ontwikkeling komt te staan dan het communistische Cuba waar wij 'Amerikanen' toch allen zo'n hekel aan hebben?
Het zogenaamde niet-alphabetisme is in deze gemeenschap niets anders dan een alibi om minder te doen dan er gedaan moet worden, en zo zijn er reeksen andere alibi's, die wij van Ruku graag als wij ze tegenkomen, met onze tomahawk aan diggelen zullen gooien. Men bereikt anders alleen dat de mensen denken, dat ze de Staten volgen en de kranten lezen, waarvoor ze in feite zitten te dutten. En het werkelijk trieste verschijnsel, dat terwijl op 30 mei veel zaken verwoest en geplunderd zijn, de boekhandels nauwelijks zijn aangeroerd. Of is dit als een zekere hoopgevende eerbied voor kennis te beschouwen? In dit laatste geval moet men er zich maar voor hoeden de brandstichters en vernielers van 30 mei louter voor vandalen, in het algemeen behorend tot de secte der barbaren, aan te zien.
Maar de leeshonger is nog steeds te klein op de Antillen en daar is, menen we het onderwijs, vooral het onderwijs buiten de scholen, dat zonder meer onder onderwijs geacht moet worden te vallen, debet aan.
En hiervoor moeten radio en misschien ook de televisie ingeschakeld worden. Het moet mogelijk zijn, zeker wanneer de gesignaleerde uittocht van de Nederlandse onderwijskrachten en ook Antilliaanse naar wij vernemen, een trieste kapitaalvlucht voorwaar dit laatste, blijft toenemen, snel onderzoeken of met een radio voor de school, die als wij juist zijn, nog niet bestaat hier, het een en ander is op te vangen.

E ROSPONDI

Un historia kortiku di Eddy de Jongh

Don Levi, un komersiante rikísimo, tabata mira dor di winshil di su òwto, kon luna tabata hari ta stroi su klaridát bisando: "Nochi ta hoben aínda". Don Levi, kansá di un dia yen di aktividát, tabata regresá di Klup. Ora el a kwe lorada drenta Kaya di Drèmpel, el a tende un muchamuhé, pará solitario na punta dje birada, ta yama: "Scharlo!"

Don Levi tabata na duda ku el a tende bon. Mientrastantu yu su òwto a pasa bai ku asina un velosidát, ku ta mihó dal un rònt bolbe bèk bin lora e mes un skina mira si e negrita lo yama atrobe. Den menos ku dos minit ata Don Levi a blo, su kabeinan blanku destakando den e medio klaridát den e òwto, i, aparentemente sin hasi kaso na e diosa di ébano, ku aínda tabata pará n'e mes un kaminda, a tira su lorada un biaha mas.

"Scharlo!"
Don Levi a para su bunita Chrysler koló gel i drei wak. E señorita a bini riba dje i a keda para banda dje òwto.

"Bo por hibami Scharlo un ratu pa mi hiba un rospondi?"
"Drenta, mi shon!"

E negrita, poko haltu i basta delegá, sanka smal pará, a drenta kai-sinta banda di Don Levi. Ela keda wak su dilanti, sin sikiera drei tira un bista mira ken o kòn e hòmber ta, ku ta asina kariñoso di dun'é un kab'i-boto. E negrita tabatin lep riparablemente diki. "No ta nada", Don Levi a pensa. Su bèlnan den slèks tabata largu i poko delegá. E tabata mustra hoben, 'teen-ager', ma probablemente no bòw di dies-sinku aña.
"Unda bo ke mi hibabo, Bunita?"
"Den Scharlo".
"Na unda den Scharlo?"
"Mi ta bisabo. Kore numa".

E manera direkto di dirigí su palabra na e hòmber edát avansá i di alta sosiedát, pa kende un regalo di bintisinku florin ta parew ku un sèn pa nos, no tabata mashá na agrado di Don Levi.
"Kiko mi shon ta hasi awór-akí riba kaya?"

"T'aki-banda mi ta biba. Ta un rospondi mi tey hiba".

"Bo ta biba ki banda na unda?"

"Bira e blòki-kas aki trobe mi ta mustrabo".

Don Levi a drei rondó dje kasnan indiká i regresá n'e kaminda ku nan a kaba di pasa.

"Aki mi ta biba". E señorita a mustra riba un kas basta reimu. "Ta un kwarto mi tin ey".

"Aha!"

„Bo mester bini serka mi mañan un ratu".

E palábranan aki a rementá un nubia skur ku tur e ora tabata tapa klaridát spirituál di Don Levi. Pero aínda e'n tabata sigur. Podisé e kriatura ta ke men: un bishita di kortesía?

Un ratu di silensio. Luna tabata hari stret bai. E òwto a drenta bario di Scharlo.

"Na unda e lugá ta kaminda mi shon tey hiba rospondi?"

"Sigui numa".

Di repiente e señorita a grita:

"Hosé mi stropi!!!" Don Levi a shòk di tende kon su kompañante tabata dirigí su homenahe sin ningun formalidát na un dje jonkumannan ku tabata sintá riba algún bak'i-shushi pará na kant'i-kaminda. Despues di un ratu Don Levi a hanja ordu:

"Lora ki nan...... Si, lora ki trobe".

Awor nan tabata den Bargestraat. Don Levi a sigui su djap di shofér sin puntra na unda mester lora ni nada. Nan a pasa Brug'i Scharlo, drenta den Punda bèk atrobe.

"Ta unda mi shon ke bai awór?" Don Levi a desidí di puntra tòh despues di poko ratu. "Bo ke bai ku mi?"

"Awe mi'n por, bo sa. Mañan mi tin ku bai kontrolá".

Don Levi a keda sorprésá p'e kontesta inesperá.

"Pasobra bo ta bai kontrolá mañan bo'n por bai ku mi?"

"No! Bo'n sa kiko a pasa. E jonkuman di mi, el'a limpiami, anto ayera e di ku mi ku e'n po kwemi pasobra el'a hanja drep serka un mué ku el'a kwe".

"Bo ke men ta malu bo ta?"

"No!", e mucha a grita.

Esta bruto i pa kolmo chèns di ta malu! Asina Don Levi tabata meditá.

"Mi di, ku ta ku otro muhé e gai di mi a limpia, bai hanja un drep".

Mientrastantu nan a bolbe drenta Scharlo.

"Na unda mi shon ta baha por fin?", Don Levi a puntra.

"Ta purá bo tin?", e puta chikí a puntra abrupto atrobe.

"Sigur si".

Silensio.

Djis un shen meter mas aléw nan a bolbe pasa dilanti dje jonkumannan sintá riba e koi-shushinan, na kende e mosita a dediká na promé buelta su kanto nokturnal: 'Hosé mi stropi'.

"Parámi ki", e mucha a instruí.

Don Levi, medio indigná medio kontentu, a respondé, kordando ku podisé el a skapa un......:

"Mi shon ta bai?"

"Un ta purá bo tin?!...... Ta serka mi rumán-hòmber mi ta bai...... Hey!!!...... Hoséééé!!!"

"Ta ki kóño bo ke!!!"

E galijnske a baha, dal e porta dje òwto sera, pero no duru. Don Levi a primi gas i sigui-bai fulspit, sperando ku e number di su òwto komo e mes lo keda invisibel.

Komokiera ku aínda luna tabata hari, maské ta chikí-chikí, Don Levi a keda ku smak di tira un par di buelta den otro barionan.

OPMERKINGEN: GRENZEND AAN HET POOIERSCHAP

Als U wilt weten of een Nederlandse meisje van u houdt ook als U met haar getrouwd bent, vraag haar wat geld te leen of te geef.

Een van de verschrikkelijkste dingen op aarde is wel een hollander met geld WANT HIJ WEET NIET HOE HIJ HET MOET UITGEVEN.

Iets wat nog verschrikkelijker is dan wat hierboven staat is het volgende.

Op een zondagmiddag komt een Hollander in het boutikje van Hotel Intercontinental om ongeveer vier uur, en de meisjes die daar werken met jullie aansprekende, uit vriendelijkheid — (de meisjes zijn gekleurd) — zegt hij dat hij een cadeautje zoekt voor zijn zoon van twee jaar, die naar een kinderfeest wil. En hij vraagt zijn chequeboek tonende, of hij met een cheque kan betalen.

DE MEISJES HADDEN DAT CADEAUTJE GODDANK NIET...... maar het is toch barbaars nietwaar.

Voy gritando por las calles:

Er moet een permanente
Antilliaanse regisseur komen!

Drie Gedichten

VAN F.M. ARION

1

Als mensen welvarender worden
Denken zij dat ze ook sterker worden
Dat zij bijvoorbeeld tanks
Op hun handen kunnen dragen.

Geamuseerd zie ik hoe ze omgaan
met hun staal, hun plastic artikelen,
hun sintetische produkten. Maar
worden ook hun dromen van brons?
En hoe zijn hun gevoelens tegenwoordig?
Ik vraag het me af.

Maar ik moet ook harder worden
Ik moet erin en gewoon mijn deel opeisen.
Middenin gaan staan. Desnoods
Op een stoomwals of een hijskraan om te roepen: Gedichten!
Ik heb er weer.
Ja Ja, hier ben ik temidden van jullie
Nogsteeds dichter
Maar nu van het hardste metaal dat jullie in je fabriek maken.

Jullie kunnen mij krijgen zoals jullie me hebben willen
Want vormen hebben mij nooit veel kunnen schelen.
Ik penetreer dus voortaan in jullie harten van plastic
Met het mijne van staal.

2

Van hieruit wil ik mij wentelen en
Werpen in de olien van mijn eiland.
Werpen en wentelen als een varken, bevuilen
Hoor je, bevuilend als een varken
Mezelf tot aan mijn tanden toe, wentelend.

En dieper wentelen in de kom
Van mijn blauw eiland.
De verloren broche, de karbonkel
De vuurspuwende berg, de witte, goudomrande
verloren stuk steen Curaçao.

In de kom van de berg
brandde ik mij in de avonden op
alleen, aan de voet van die donkere bergen.
Het licht was ik
In hun onvergetelijke gasvlammen

Ik zie de olie, de vlam, de vonk
De reuk, de rook.
Ik wil naar die longonstekingen toe
Dit zijn wellicht de laatste kringen die mijn adem
Nog blaast. Rook van reuk,
Ruik je ze?
En zie je hoe ik ze je meegeef?

(Er zijn nog strepen reuk overal op mijn lichaam).
Hier zijn de laatste snippers ervan die ik bezit
En wentelend bevuil want er is geen papier meer in dit land
Geen puur papier
Dit land is leeg en nat. Van hieruit wil weg
Om te branden in mijn wateren en oliën.

3

Het Hollandse water is goor
En laat geen woorden door
Daarom komt uit de onderwereld allang geen antwoord.
Het goed geefbaar vlees doorkruist dit hele land
Zonder tegenbericht.
(Weten zij dan daar niet
Dat wij hier in een modderige loopgraaf zitten,
diep in de polder, niet eens meer bibberend,
Enkele uren voor de laatste dag?) Er gaat geen bericht
Helaas gaat er geen bericht,
Door kolonnes van drie duizend eeuwen dik,
Door een afgrijselijke dichte zondag,
Een maandag, weer een maandag, een mistige, witte maandag,
Een maandag!

Ik moet zelf opstaan en gaan zien
Ik moet opstaan en naar zee lopen.
Zee ben je daar nog?
Hoe is de kleur van de zee al weer?
Hollands meisje leen me je auto.
Leen me je fiets of je brommer.
Leen me een stem of een schip —
O, kon ik maar een vliegtuig krijgen.

Al mijn brieven bleven plakken
Onder de holle ogen van de brug
Maar niet in zee
Maar in de zwarte afval van de tunnels.
(Waar is de weg naar zee?)
Waar is de weg naar zee nogmaals
Ik ben verdwaald als ik mij niet aan zee bevind
— En ze zeggen dat holland aan zee ligt —
Wijs mij de weg dan naar Scheveningen vanuit Leiden —
Naar de blauwe zee.
Vanuit de historie die mij een bochel geeft.
Voor het laatst meisje,
Ik ben in barenswee
Leen mij lieveling je rode auto.
(Of laat mij Gods kerk binnenlopen,
Als dat in de boeken staat
Maar dan moet aan de achterkant de zee zijn.)

Leiden 1964.

Waarom heeft Aruba nog geen Museum?

Vraag: Waarom is er op Aruba nog steeds geen museum?

Antwoord: Omdat de enige Hollandse kunstenaar op de Antillen in drie honderd jaar (1634—1936) — het laatste jaar geeft het tijdstip aan waarop Dr. Chr. Engels hier aankwam — toevalligerwijs op Curaçao domicilie heeft.

Als hij op Aruba was gaan zitten, was het museum toevallig ook daar gekomen en niet op Curaçao. Toch heeft Aruba, zeer in het bijzonder misschien in verband met de Indiaanse nederzettingen die daar het langst in stand zijn gehouden, een (oudheidkundig) museum dringend nodig. Overigens dienen de Arubanen op te houden Curaçao verwijten te maken. Het is onjuist. Ze moeten hun verwijten in beginsel richten tot de Nederlanders, die driehonderd jaar lang de Antillen op blijkbaar zeer inefficiente wijze, zeker wat Aruba betreft, hebben geadministreerd. De geschiedenisboeken zijn er voor hun om te ontdekken, dat Curaçaoënaars in deze administratie gedurende de driehonderd jaren, niks, maar dan ook niks in de melk te brokkelen hebben gehad. Maar als de Arubanen zich willen afscheiden...... is dat hun zaak. We zijn voor optimale vrijheid. Ze moeten daarbij wel heel goed bedenken met wie ze zich verbinden. Nederland is gezien de historie slecht aan te bevelen. Het is bekend dat de afscheidingscultuur het hevigst is ondernomen door H. Eman, die van Nederlandse komaf is, bijna ongemengd, zoals een lid van de Eman clan ons laatst, zonder trots, toevertrouwde. Het is ook bekend, dat de grootste botsing in deze afscheidingsaffaire die geweest is tussen Henny Eman en Gouverneur Piet Kasteel.

(Vervolg op pag. 24)

Een voorspelling van 30 mei

Het verhaal Picnic van Elis Juliana, dat we hieronder laten volgen, staat in zijn Bundel „Wazu riba rondu I", die eind 1967 verscheen; ze is door Fr. Martinus Arion in La Prensa besproken. Elis Juliana heeft beloofd, al was het alleen maar door zijn bundel het nummer I te geven, een tweede deel te doen verschijnen. We hopen, dat dit binnenkort plaats vindt: Beter dan wie ook kan Juliana soms de roerselen beschrijven waaruit Curaçaoënaars tot handelen overgaan.

Een van de motieven die bij hem vaak terugkeren, is de opstand tegen de „abuso", dat is de mishandeling of beter de „misbehandeling"; zoals bij Pierre Lauffer een van de centrale motieven de teleurstelling is. De zogenaamde passiviteit van de Antilliaan was misschien een mythe ver vóór de gebeurtenissen van 30 mei. Alleen wisten en weten we nog niet precies wanneer de Antilliaan tot handelen overgaat en waarom. Uit het volgende verhaal kunnen we daarvan iets leren.

Het heeft in zijn schijnbare oppervlakkigheid een diepe ondergrond en vormt een soort symbolische voorspelling van 30 mei. Een soort parabel.

PICNIC

di E. Juliana

...... Loke mi ta bai contabo aki a pasa mas o menos dies aña pasa. Banda di mi cas tabata lantando un conhunto di poco hoben jen di entusiasmo y fe den nan talento artistica. Nan tabata ensaja pa bibu cu morto, tur dia casi, buscando perfekshon, cambia cantante cambia tocado y despues di mas o menos seis luna asina nan a bin considera nan mes den condishon pa presenta na publico.

Nan a bai radio, machica nan piesanan, hendenan ta criticanan, caba cu nan pero nan no a perde curashi y despues di dos luna presentando na radio, nan a bin haña nan prome oferta. Un señor a combidanan pa toca na un picnic. Ta di comprende cu nan por a bira loco di contentu.

Mi tambe tabata invita na e picnic. Diessincu florin pa heer y shetesincuenta pa dams. Organisador die picnic tabata conoci pa un homber fregado y "gato", sinembargo casi tur hende cu ela combida, y tabata hopi, a tumaden, kisas pa e sensashon cu e picnic tabata priminti.

E picnic lo tabata na San-Pedro. A keda pa sali ochor y manera semper ta di spera, nos a bin sali nuebor y algu.

Jega San-Pedro, conhunto a cuminsa stem sperando riba e piano cu a keda atras, diesor piano a jega, bolbe stem di nobo, hendenan ta cana bai-bini grawata cabes te porfin conhunto a cuminsa toca. Parehanan a bula subi dansflur.

Conhunto ta chambuca su piesanan, heernan ta blo peilu dirishon di bar, te porfin mitar'i diesun a parti prome bitter, un whiskysoda of soda-whisky sin ijs, un cos manera awa cu a laba glas di bibida. Pero ela kita sed.

Binti minut despues a bini su sun pia, enditu. Diesunor nos a haña un sanwich, delega manera dos blaachi'papel riba otro cu un mi'n sa kiko di smeer aden. Mitar'i diesdos tercer soda-whisky. Conhunto ta pifja sin misericordia. Parehanan riba dansflur ta gancha otro duru pa no cai di flakesa. Dado momento un hende a grita e tin hamber y tur otro a buta man na stoma. En bloke a bai riba e organisador y

cuminsa tranca cune pa cuminda pero cu tacto ela calma tur, bisando cu e kokki ta na caminda.

Conhunto a floha. Un cabajero a bin ofrece su mes como kokki. Dos dams a bin reforse. Organisador a cuminsa hañe den paña. Ela bin saca un wea grandi y algun paki di aros. Mientrastantu ora ta hala. Unor ta bati, ta un wea di aros tin na candela, heernan a cai sinta mei-mei di dansflur grita en coro: nos-tin-ham-ber-nos-tin-ham-ber. Organisador a purba calmanan cu un whisky sunu, un dams a exigi soda cu ijs, un heer a grita manera almamalu demanda su placa bek sino-fono. Un otro a puntra cu ta aros secu nan ta bai come como e no ta mira nada di carni. Ata doño di picnic a saca un otro wea ta jena cu awa, saca tres paki di soppi tira aden. Ora a puntre unda e carni ta, ela bisa cu ta e kokki mester bini pa mata e cabritu, un pober bestia flacu secu tristu y pashima, manera cos cu mal'i pechu, mara casi pa horca na troncon di un palu.

Den esey a drenta e hendenan panico. Poco tipo burusi a cuminsa burduga cu otro, damsnan na careda, e tiponan a ataca bar, bartender a plama na catuna, corementu pakipaja, gritu, zundramentu, ata nan ke dal doño di picnic, amigunan cu parti den e asuntu ke defende, damsnan ta grita ranca nan joncuman, tocadonan cu instrument bou'i brasa, den bar bibida ta core, dos tipo a habri botter di serbes laga basha riba dansflur, free-for-all ta na punto, ata nan a lastra piano pone drumi mei-mei cai sinta riba ta bati cu skop, un bon alma a corta cabuja dje cabritu, un baranca di piedra a dal wea di aros tumba fo'i candela, corementu, mi tambe na careda a drenta auto plama paña bai.

Despues m'a bin tende con a para. Doño di picnic cu su compinchinan mester a hui pa scapa curpa. E tiponan a raza e loga exigi nan placa bek sino-fono, ai, nan a splendu cos foi otro. Tabata un picnic di kita sombre.

Nos Biblioteka(nan)

Ruku ta lamenta profundamente e desishon di sera Openbare Biblotheek di Korsow riba diasabra. Esaki seguramente no por wordu konsidera komo un paso pa hasi nos kultura avansa. I esaki ta hasi nos remarka en general atrobe ku institutonan publiko no ta existi na prome loga pa duna e hendenan ku ta traha den nan trabow, anke esei riba su mes ta algu presioso, sino pa duna publiko servicio.

Wel, kon un servisio publiko manera Leeszaal por sirbi publiko mas bunita i mihor, sino di ta habrí hustamente ora majoria di publiko ta liber, i pa es motibo lo por hasi uso i probecha mihor di e instituto aki? I kiko ta keda di nos muchanan riba un isla ku manera nos tur sa ta ofrese poko alternativa riba tereno di rekreashon?

No solamente Leeszaal mester ta habrí diasabra — pagando e trahadornan ku tin ku traha e dia ei dòbel si tin mester sino ku e mester por ta habrí mas lat ku ochor durante oranan di den siman. I si ta pusibel diadumingu tambe, pasobra bon mirá, di kon por bai mira wege bala si i landa riba diadumingu i no por sinta lesa un buki o un revista si un hende tin smak? Pa esnan ku ta pensa ku ta irazonable pa hendenan ku tin ku duna servicio tin ku traha mientras otro ta liber, nos ke trese na memoria ku den diferente sektornan, hende mester traha ora otro ta liber. Hospital mester funciona, i dokternan; na plantanan industrial hendenan ta traha; servicio di informashon telefonico ta habri, tin transporte publiko i tin hende den (snack)barnan ta traha sinu n'un hende no por kumpra nan kroket o dal nan refresku o rom! Pa un komunidad funksiona bon, algun hende mester sakrificanan mes tin biaha.

No tin moda di hasi. I un komunidad kaminda tur hende ke goza n'e mes tempu no por eksisti. Segun nos pwes, problemanan di Leeszaal no ta solushona, manera bestuurscollege kier hasi nos kere mustrando riba kompra di un edifisio dilanti di e

(Kontinuashon riba pag. 24)

Chistenan Poetiko

Tabatin e poeta ku a bini Korsow den tempu ku ainda tabatin ku paga dos sen pa pasa brug. Ora nan a bise esaki ela bira algu hostina i di:

No es sóla la situación
Que acaba con la gente
Sino también este bribon
Que cobra sin compasión
Los dos centavos del puente

I tabatain e senjora Cristina ku su tienda i kende pa karinjo nan tabata jama Tin-Tin. Un dia un mucha chikitu a bini di hopi lew pa bin kumpra kos serka e shon aki. Komo a resulta ku e senjora no tabatin e produkto e mucha chikitu a rabia i a bisa den un papiamentu masha sonoro:

Si Tin-Tin tin
Tin-Tin tin
Si Tin-Tin n' tin
Tin-Tin n' tin.

I tabatin e Aleman ku a bini Korsow ku un medida pa mata pruga. Tabata un sorto di puiru i e hendenan a puntre kon nan tabata tin ku huse. E Aleman di: Prome bo ta kohe e pruga den dos dedenan di un man, kaba un tiki puiru den dedenan di e otro man. Despues bo ta habri boka di e pruga i bo ta basha e puiru venenoso aden.
(Ay, ay, ta kon ta asina!)

I esaki tambe ta berde: Un diabierne santu un homber, sinberguenza ku no tabata tin gana di paga a drenta un restaurant chikitu kaminda semper nan tabata bende pia ku mondongo, banda di kaminda awor ta duana na Korsow. Ela dal man riba mesa i e muhe a trese kuminda pe. Ora ela kaba di kome ela pasa man riba su barika i bisa: Esta un bon karikari.
E muhe sobrsalta di: Karikari ki donder homber, ta pia di mondongo b'a kaba di kome. E homber ku no tabata tin gana di paga a responde: Pero muhe, ta kon bo ke dunami pia ku mondongo riba biernasantu......
Bo sabi di kon jui Korsow ta jama tur ingles di Isla Riba Bati Jande? Ta relativamente fasil:
Un ingles di Isla Riba kende su nomber tabata Elisabeth Jande tabatin un tienda den Pen. Su nomber tabata ser abrevia na Bet-Jánde...... I poko poko tur ingles di isla riba a bin bora Bati Jande.

SHON FIA

Awor sigur bo kier sabi e historia di e homber ku tabata fia sen serka senjor Leiba, direktor di banko i waarnemend gouverneur? Ela bira riku i hasta pone negoshi pa su manera spiertu di anda. Mihor dicho fia sen.
Ela kuminsa pa fia shen heldu serka e dicho meneer Leiba aki, pagando e señor e plaka bek na e tempu ku ela priminti. Despues ela bolbe fia i pa debolbe e meneer e sen ela bai para warde ora e ta pasea kanti awa ku su otro amigunan di paseo. Leiba a mir'e i pensando ku ta paga e homber kier a page ela jame i enberdad e homber a jega serka pa page otro shen florin ku ela fia di dje. I ora ela bai e amigunan di meneer Leiba di: Homber e persona ei bo ta fia sen? Meneer Leiba di: Pero sigur ku si, e ta un masha bon pagadó! I asina fulano a hanja kaminda habrí pa fia sen serka tur amigonan di senjor Leiba.

Awor tabata tin e ju di Korsow sumamente poetiko Dr. Charles Ringeling, dentista ku por ehempel a bisa un Senjor Cardos ora ela kontra kune:

Cardos
Cara Mahos
B'a kai den pos
Di Jan Bos.

I tabata bisa otro shonnan:

Bondia Shon
Bendishon den bo kurason

I tambe e tabata bisa, pero por ta na esnan algu mas hoben i femenina:

Shon
B'a banja bon
Ku awa di habon
Den bo poron

E prueba ku e homber aki tabata un humorista poetico di kaliber ta ku di su mes tabata rima ora nan bise

Ata Charles Ringeling:
Hee Charles, lelijke ding.

BEWIJS VAN BARBARISME

U ziet hiernaast een advertentie van de A.L.M. van 23 april 1969 in de Amigoe di Curaçao. Ze is een voorbeeld voor en tegelijkertijd een zeer tastbaar bewijs, van het hollandse culturele barbarisme, waar wij het in het eerste nummer van ons blad bijna uitsluitend over hebben.

Bovendien is deze advertentie ook zondermeer een belediging aan het adres van het meisje van wie de foto is. Indien zij het zeer bewust heeft gedaan, dan is de vraag hoe een niet eens onaardig meisje tot zoiets kan komen. (Geld?) Indien zij het niet bewust heeft gedaan, dan is de vernederende praktijk hier in kwestie, misschien een goede verklaring voor het feit, dat Antillianen niet zo gewillig zijn voor het poseren voor vreemden. Heus geen bijgeloof dus, zoals in artikelen over de Antillen soms beweerd wordt, maar eenvoudigweg omdat men niet weet, wat later met zijn foto gebeurt. (Volgens traditioneel Afrikaans geloof, geen bijgeloof dus, gaat de levenskracht, de geest van de persoon over in zijn beeltenis. Vandaar de grote produkties van de maskers enz.)

Het meisje in kwestie heeft, als de montage van deze advertentie buiten haar weten om is gebeurd (en wij hopen maar dat dit het geval is) alle recht op schadevergoeding. Wegens belediging van de zwarte majesteit om met Luis Pales Matos te spreken.

Wij vinden het niet erg als schoonheid bij het aannemen van stewardessen geen rol (meer) speelt, al wordt daardoor weer een van onze mooie jeugdillusies aan diggelen gegooid. Maar wij vinden het wel van groot cultureel barbarisme of misschien wel van barbarisme tout court getuigen als er staat: *Aan al dat mooie heeft u immers niets*. Dit is beeldenstorm. En beeldenstorm is barbarisme. Bovendien zijn we uit de school van Nick Romano (Knock on any door) die zelf wanneer hij dood is, en we kunnen in dit verband denken, zelfs wanneer het vliegtuig in zee stort, van schoonheid houdt: Live fast, die young and have a beautiful looking corpse. Een ware dichter die gangster!

Voor ons is de tekst van een advertentie zonder meer een culturele uiting, in sociologische of antropologische zin: Men kan aan een advertentie in ieder geval mede de cultuur van een volk leren kennen, zoals men dat aan de gereedschappen van de zogenaamde primitieve volkeren kan. Cultuur, in de ouderwetse, ondefinieerbare betekenis, manifesteert er zich bovendien in, precies als bijvoorbeeld in televisieprogramma's. Zo zijn onze televisieprogramma's ook een meetlat voor onze Antilliaanse cultuur, die te oordelen naar een van de meest populaire televisie programma's van tegenwoordig — Angel Job op Curaçao — een schreeuwcultuur is.

We weten ook dat adverteren niets anders is dan toegepaste cultuur. Welnu, de steller van de advertentie in kwestie past dit alles goed toe. Hij weet dat de Hollander een materialistische, culturele-barbaar is en houdt daar op even materialistische en dus barbaarse wijze rekening mee.

Maar wij zijn geen Hollanders, al zijn wij Nederlanders. Wij zijn geen barbaren. En als wij met ons tijdschrift, de lachende tomahawk, kunnen verhinderen, dat Antillianen het worden, doen wij dat heel gaarne.

Wij beschouwen deze advertentie als een uiting van het hollandse cultureel ideaal, door een Antilliaan nagebootst. Zover schijnt het kwaad al te zijn gekropen, dat deze nabootsende Antilliaan achteloos zijn natuurlijke fijngevoeligheid naast zich heeft gelegd. De ziekte is al in een laat stadium en het is dus de vraag of de patient nog kan overleven.

De A.L.M. is evenwel nog een jonge maatschappij en zij kan misschien nog het roer omgooien, d.w.z. dit kwaad, het tegengaan van een eigen Antilliaans kunstideaal, dat zeker dichter bij de pool van schoonheid ligt dan het Nederlandse, uitroeien.

Gaarne zullen we voor de A.L.M. en anderen, niet gratis evenwel, want ook de handwerkman moet leven, advertenties in Antilliaanse stijl ontwerpen. De advertentie van de A.L.M. is tenslotte en welbeschouwd zeer gemeen, omdat men bij de A.L.M. niet kan nalaten te weten, dat er juist dit jaar een donkerkleurig, mispelhuidig meisje op één na de hoogste sport van de ladder van schoonheid, die elk jaar in New York wordt opgericht, heeft bereikt: Miss Universe II.

niet 's werelds mooiste maar ze spreekt uw taal en ze kent haar werk en doet dat met plezier omdat u haar gást bent niet zomaar een passagier

Als wij een stewardess, aannemen, kijken wij niet in de eerste plaats of ze "mooi" is. Wij willen wél weten of ze een ruime dosis intelligentie en algemene ontwikkeling heeft. En of ze haar talen spreekt. En inderdaad échte belangstelling heeft voor dit veeleisende beroep. Of ze met mensen kan omgaan. Dát vinden wij belangrijk!

Als een meisje aan al die eisen voldoet, gaan we haar opleiden. Maandenlang. Ze krijgt les van ervaren leerkrachten in ontelbare vakken. Zoals menuleer en drankenkennis. En hygieneleer en babyverzorging. Of vluchtveiligheid en luchtvaartkennis. En nog een heleboel meer.

Als die lange opleiding achter de rug is, doet ze een heel zwaar examen. Slaagt ze, dan mag ze als jongste stewardess, onder toezicht, vliegen. Want we laten haar niet zomaar meteen los op de passagiers; eerst moet ze in de praktijk bewijzen dat ze het aankan.

Pas na een jaar is ze volwaardig stewardess. En dat houdt in, dat ze een maaltijd kan klaarmaken, of een moeilijke cocktail mixen. Of Uw gewonde hand verbinden. En blijven glimlachen als er drie kinderen voor haar voeten lopen terwijl ze maaltijden serveert. En bij dat alles nog een gezellig praatje met U maken, in vier, vijf talen als dat moet. Dát verstaan wij onder een stewardess. Als ze bovendien nog beeldschoon is, is dat wél meegenomen, maar niet van groot belang. Aan al dat mooie heeft U immers niets. Maar U heeft er wél wat aan als een leuk, gezellig meisje een hele reis lang voor U zorgt, alsof U de enige passagier aan boord bent. Wij zijn trots op onze meisjes. En zij zijn er trots op dat zij U nu met Uw eigen nationale maatschappij naar New York of Miami mogen brengen. Wij verwachten U binnenkort.

N U   E L K E   D A G   N A A R
N E W   Y O R K   E N   M I A M I

In samenwerking met de K.L.M.

ANTILLIAANSE LUCHTVAARTMAATSCHAPPIJ

NOS BIBLIOTEKA (NAN)

(Kontinuashon di pag. 20)

bilding biew di Leeszaal. *O mehor dicho, si ku seramentu di Leeszaal diasabra ta wordu konsidera ku problemanan di e instituto util aki a baha, anto por ser konsidera di otro banda ku esnan di publiko a subi. I nos ta ripiti ku publiko i servicio pa publiko mester prevalese semper, pasobra ta p'esei institutonan publiko t'ei, pa plaser di publiko i no pa di nan mes.*

Ta p'esei den un otro konekshon nos semper a konsidera kompletamente absurdo e kustumber atrasá ku ta eksisti na Korsow ku riba dia di Anja Nobo, no tin servicio publiko. Anto kier men ku e dia ei un hende no ta supone di sali for di kas? Net e dia ei? Anke nos lo hanja normal ku e chauffeur ku traha e dia ei wordu paga dos te tres biaha su salario normal. Plaka no ta importa nos: Nos ke servisio publiko!

x x x

Pero nos ta papiando di leeszaal, mihor dicho di biblioteka. Wel mihor nos bisa tur loke nos tin di bisa di e instituto tan nesesario den edukashon i kultura aki di una bes.

I esei ta ku e sistema di bibliobus ku tin awor no ta responde na e meta di trese ensenjanza i kultura den tur barionan di nos pwebel manera mester ta. *Pa un spreitmentu serio di edukashon i kultura mester bini diferente filialnan di e instituto aki den partinan di mas aparte di nos isla.* Ruba ku ta mas chikitu mes ku Korsow por e ehempel tin dos leeszaal. Un na Playa i otro na San Nicolas. I segun nos mester tin leeszaal den nos barionan densamente pwebla di Antiyas. Na Steenrijk, Dominguito, Santa Rosa, Montagna; Na Wishi, Jandoret, Boca St. Michil, Dokterstuin, Barber, i por ta hasta Wespin. I na Boneiru tantu na Rincon komo na Playa. E leszalnan aki pa chikitu ku nan ta na Walbeeckplein tambe ta sentronan di kultura. I por ta huntu ku buurtsentrumnan i komo parti di nan.

Di tal manera ku ora sentronan di bibiendasnan ser planeá, manera di Brievengat i di Koraal Specht e institutonan aki ja ta kalkula den en plannan kaba. Meskos ku den e sedenan di populashon aki mester ser tene ampliamente kuenta ku aspektonan di rekreashon i dibertishon tantu pa hoben i grandi. Pwes un biblioteka chikitu den tur bario. I en bes di sinetruk, un sala chikitu di sine den tur bario, kwal sala por ser husá tambe, komo teatro, kaminda e habitantenan, distraiendo nan mes, por praktika artenan expresivo, manera komedia, ku ta tan gusta na Korsow. Asina segun nos ta kultura pweblo o laga, es desir ku nukleonan permanente di kultura, no ku truknan ku ta kore pa loko bai bini ora nan kier.

WAAROM HEEFT ARUBA NOG GEEN MUSEUM?

(Vervolg van pag. 18)

Een volkomen Nederlandse affaire kunnen we dus zeggen, waarmee Arubanen en Curaçaoënaars voor ons part niet veel te maken hebben, zeker wanneer wij daaronder verstaan het Arubaanse volk en het Curaçaose. De Arubanen doen daarom goed, alvorens ze zich met Ruku, die hier net zo bekend is als op Curaçao, beschilderen en hun tomahawk opgraven om de definitieve afscheidingstrijd met Curaçao te gaan strijden, de bladzijden van hun geschiedenis en verleden heel zorgvuldig te gaan bestuderen. Laten ze in ieder geval beginnen met tegen het C.C.A.: (Nederlands) Cultureel Centrum Aruba, te strijden: voor opdoeking van dit bureau of het bewerkstelligen, dat Aruba zijn eigen museum, ons inziens vooral voor oudheidkunde, krijgt. Het is toch te gek, dat een Arubaan, die met kunst en kultuur in aanraking wenst te komen, helemaal naar Caracas of naar Curaçao zou moeten gaan, naar een Curaçaos museum overigens, dat dringend om aanvulling vraagt.

En om een Arubaanse regisseur! Laten we in ieder geval gezamenlijk ten strijde trekken tegen het HOLLANDS BARBARISME.

Drs. John G. Jonkhout over „Het plein, gezien in het kader van de wederopbouw"

Tragisch genoeg is de derde betekenis die Van Dale aan het woord plein toekent: 'open ruimte voor het openbaar verkeer bestemd'.

Op Curaçao hebben wij daarvan één afschrikwekkend voorbeeld: het Brionplein; voorheen een wandelplaats waar avant le mot happenings (soirées) plaats vonden, waar men elkaar ontmoette en op en neer lopend met elkaar allerlei zinnige en onzinnige dingen afkletste, is het afgezakt naar een vies busstation waar het slecht toeven is.

Een plein kan zoveel meer zijn: het omgekeerde van wat met het Brionplein gebeurde, deed zich voor met het Helfrichplein, later Mr. Dr. M.F. da Costa Gomezplein (waarom niet gewoon Gomezplein; zouden er zoveel mensen aan Pancho denken bij de naam Gomezplein sec?) (en wat dan nog). Een kriskrasse opeenhoping van langparkeerders werd hier opgeruimd en wij hebben nu een steeds gezelliger geheel waar in ruim een jaar tijds drie bedrijven voor het aanbieden van gelegenheid tot maatschappelijk verkeer hun stalletjes hebben opgesteld. Denkt U nog eens terug aan de tijd dat U daar niet kon lopen van de geparkeerde auto's? De gevelwanden van het plein reiken nu elkaar bijna de hand via de genieters, die in de kleurige stoelen onder de gezellige parasols ernstige gesprekken zitten te voeren of zomaar klimaat aan het schieten zijn, genietend van de goede zaken, die daar aangeboden worden of die langs komen wandelen.

Wij kunnen, bedoel ik maar, zien hoe het kan en hoe het niet moet. Straten en pleinen zijn de aders en de organen van een stad. Door de straten bewegen zich de bloedlichamen en het voedsel; op de pleinen vindt men een tijdelijke opeenhoping; er vindt vertering plaats (loempia's, biertjes). Een long vol water en een maag vol stenen functioneren niet goed, er moet doorstroming zijn, beweging, en tegelijkertijd rust, maar geen verstarring, en ook geen vergiftiging of maagbloeding (nl. het opofferen van een potentiëel prachtig plein aan de behoefte aan een busstation).

Pleinen moeten juiste proporties hebben. Willemstad begint niets met een St. Pietersplein, of het moest zijn om er een nieuwe stadswijk te bouwen. Valt een plein wat groot uit, dan kan er altijd een parkje worden aangelegd, in combinatie eventueel met een vijver, een monument, of een muziekkiosk. Ook daarvan hebben wij een lokaal voorbeeld: het Wilhelminaplein, waar door toedoen van een keurig comité van dames vol burgerzin een mooie beplanting tot stand kwam. Helaas is het fraaie smeedijzeren hek, dat het geboomt placht te omringen, al jaren geleden verdwenen. Denk nu dat parkje weg. Wij houden over een kale boel, een zinloze vlakte. Het schijnt nu de bedoeling te zijn om dit park geheel of gedeeltelijk op te ruimen om er regeringsgebouwen neer te zetten. Ik mag dan hier een gecompliceerd kluwen van suggesties doen, dat niet door mij alleen is uitgedacht, integendeel.

x x x

Er bestonden twee plannen: één om een bestuurscentrum rond een groot plein op te richten, waar nu het weerzinwekkende rifstadion is. Dat ding moet weg, en gelukkig, het gaat ook weg. Er is, alles bij elkaar voegende, gesuggereerd om rond dat plein de volgende gebouwen op te richten: (ik zeg maar wat in een willekeurige volgorde) een centraal gebouw voor de administratie van het Eilandgebied. Dat deze er moet komen, staat vast. Door het inschakelen van een bekwame architect kunnen de ambtenaren eindelijk in een behoorlijk gebouw worden ondergebracht, terwijl het eilandgebied weer een attractie rijker zal zijn — denk aan het beroemde stadhuis van Hilversum: er is geen architect die de naam Hilversum niet kent; de stad Arnhem heeft zich onlangs op de lijst geplaatst van opvolgers voor de titel van het meest beroemde Nederlandse stadhuis. Wij hebben hier wel een mooi stadhuis, alleen het fungeert niet als zodanig; laat het maar zoals het is het heeft echt het karakter van een paleis van justitie.

Goed, wij hebben al één gebouw, dat groot genoeg is om een eventuele lange zijde van het plein in beslag te nemen. Ik suggereer nu een hoofdpolitiewacht voor een eventuele korte zijde. Alle andere regeringsgebouwen, die de centrale regering wilde neerzetten in de plaats van het Wilhelminapark, kunnen aan de andere lange zijde, zodat men met zijn begerige handen van deze stadslong af kan blijven.

Wij hebben een korte zijde over! Wat zou nu mooier zijn, om dit plein aan het Rif te creëren met de lange as dwars op de kust en de open korte kant naar de zee gericht. Men kan de zaak ook anders arrangeren, als men maar een open kant naar de zee houdt, zodat vanuit het hele plein over de zee kan worden uitgestaard en op en neer kan worden gewandeld en gekletst door de wachtende bezoekers; waar men feestelijk kan oprijden bij de opening der Staten of welke andere gebeurtenis dan ook, zoals het sluiten van huwelijken of het aangeven van eerstgeboren zoons.

Deze groep gebouwen kan een waardevolle eerste zijn van een reeks langs de kust — een zogenaamd rifplan. Vele vele problemen met betrekking tot de huisvesting van overheidsdiensten — en instellingen worden hier voor lange tijd, zo niet definitief opgelost, terwijl ook de plaatsing van het overheidsgebouw met betrekking tot de burgers tot haar recht komt, want: de Otrabanda-bewoners kunnen zonder moeite bij de bestuurders en de ambtenaren terecht, en te zijner tijd kunnen ook de bovenkanters (bandaribers of pundezen) in een wip via de brug ter plaatse komen — en ik verwacht niet dat het realiseren van nieuwe overheidskantoren veel vlugger zal gaan dan de bouw van de zgn. vaste oeververbinding.

Ik heb hier één element niet aangeroerd een plein moet ook 's avonds kunnen leven. Helaas is door een vreemde daad de eerste aangrijpingsmogelijkheid gelikwideerd: op een onbegrijpelijke manier heeft men het enige theater van allure dat wij hebben in Breedestraat, en een wat intiemer afgesloten W'plein, dat toch onder de nieuwe gebouwen door tussen de poten toegankelijk blijft voor een frisse bries en voetvereen rijkeluizenbuurt neergekwakt, terwijl juist zo'n gebouw aan een plein behoort te staan, om er leven uit te ontvangen en aan te geven.

x x x

Het tweede plan, daar heb ik al op gezinspeeld, was het opruimen van dat misbare Wilhelminaplein. Laten wij eens iets aan dat plein doen. Trek de gevelwand van de Breedestraat (Kaia Grandi) vanaf de Hollandse Bank Unie door — laat wel een schreefke open daar. Hef de souvenirwinkel omhoog, verwijder die rare benzinepomp, richt een rij gebouwen op poten op tot zij met een lichte boog tegenover de Tempel uitkomen: wij hebben dan een langere keer. Is nu het W'plein ingekrompen? Dan doen wij ook daar wat aan. Wij breken die vieze kazerne van de Ontvanger af, met Financiën en Giro erbij, en vergeten ook niet de Telefoondienst en de Hoofdpolitiewacht — die kunnen allemaal naar het Rifplein in spé.

Wij houden daaraan over meer ruimte voor gebouwen (die op poten, bedoel ik), een groter park, en wij ontmantelen het fort, waarbovenuit de historische protestantse kerk uit kan steken. Tegen die muur plaatsen wij het beeld van de gefusilleerd wordende Piar — en aangezien het beeld niet minder dan Piar zelf in ongenade is gevallen, noemen wij het: Monument voor de Grote Gedachte, of Vrijheidsstrijder of anything goes, als het er maar komt te staan want het is een allemachtig goed beeld. Wij planten een aantal behoorlijke bomen en staan enig verkeer toe, dat nu via de inmiddels afgebroken telefoondienst en politiewacht vrij kan circuleren rond het Fort Amsterdam. Het Stadhuis komt beter tot zijn recht; de waterfortbogen komen meer in de circulatie en zo verder.

"Het opofferen van een potentieel prachtig Plein aan de behoeften van een Busstation"

Terug naar het Brionplein, dat er nu desolaat bij ligt. Het water front is weg. Er kan ook aan gedacht worden, om die een aantal meters terug te plaatsen, zodat het Molenplein met de daaraan liggende cultuurmonumenten deel gaan uitmaken van het Brionplein. Een verlies aan de andere korte zijde is het gebouw van pensioen Brion c.a., een winst is de afbraak van Botica Brion. Het gebouw van de rechtsschool nu ontmanteld, zodat er over kan worden gedacht om die hoek niet meer te bebouwen, want gerestaureerd zal de rechtsschool een waardige afsluiting vormen, wel is waar wat hoger gelegen dan de rest — en daarom wat minder evenwichtig in het totale beeld — maar ook wat opvallender. Misschien kan de lange gevelwand een flink eind worden teruggeschoven; aan de waterkant kan dan een nieuwe rij gebouwen bij voorkeur op poten worden opgezet, zodat een afgesloten geheel wordt gevormd, terwijl er toch een waterfront komt. Hier kan echter nog lange tijd worden doorgeredeneerd, want bij de wederopbouw rond het Brionplein zijn er legio mogelijkheden, en ik wil hier alleen maar wat losse opmerkingen maken.

Nog één pleintje! Tegenover de barkjes zijn er een paar gebouwen door brand verwoest. Breek ze af, breek door naar de Madurostraat; breek van de Madurostraat ergens door naar de Kerkstraat en geef de steegjes van Punda hun zelfrespect terug; door mogelijkheden te scheppen voor een vergrote cirkelgang, voor een gevariëerd wandelen, slenteren of te koop lopen leeft de zaak vanzelf weer op; en doe dit ook voor Otrabanda.

Ik laat de behandeling van het Pietermaaiplein, het Waaigatplein en het toekomstige marktplein aan anderen over.

Het gaat er maar om, dat er een evenwicht komt door een betere verdeling van business en overheid over Punda en Otrabanda, het ontwikkelen van een aantrekkelijke stad, voor de bewoners in de eerste plaats, voor de verdere ontwikkeling van de handel en het toerisme, en voor het vestigen van een gerechtvaardigde trots op wat wij hebben en verder tot stand kunnen brengen. Het zit er in. Wij hebben er allemaal in vele opzichten baat bij. Laten wij het er samen uit halen, en geen prachtig schip laten zinken door te bezuinigen op de pek(unia).

POLITIEK OP NIVEAU

Het staat voor ons bijna vast, dat vele Antillianen vreemd zouden reageren als we hen zouden vertellen, dat politiek aan verschillende buitenlandse universiteiten een vak is. Men beschouwt politiek hier vooreerst nog als een soort varkenstal, waar de burger die meent dat hij hoge morele maatstaven heeft, zich angstvallig van verwijderd dient te houden. Helaas vergeet men hierbij dat indien de terecht achtenswaardige burgers zich maar buiten de politiek blijven stellen, de varkenstal van de politiek niet anders kan dan in onzindelijkheid toenemen. Juist wanneer achtenswaardige burgers zich op het terrein van de politiek begeven, bestaat er hoop dat ook de politiek aan acceptabele, eerlijke normen gebonden raakt; dat we eens zoiets bereiken als *fatsoenlijke politiek*. Er komt op die manier een beetje cultuur in de zaak. Het is zelfs de vraag of de zogenaamde goede burger zich zonder goede redenen buiten de politiek mag houden. Immers, wat we ook van de politiek mogen denken, de besluiten die op dit dubieuze terrein worden genomen en die soms van zeer verstrekkende aard zijn, raken ons allen. Wij schieten daarom als mens en als burger tekort als we zelfs niet de moeite nemen ons op de hoogte te stellen van de punten waar het in de politiek, en zeker in onze politiek, om gaat.

x x x

Het is daarom heuglijk, dat door een groep uit onze samenleving, die totnogtoe zich officieel ver van de politiek verwijderd hield, een begin is gemaakt met een doorbraak ten aanzien van de heersende politieke schuwheid. Het betreft de Nederlands Antilliaans Genootschap voor Academici en de Forumavond, die dit genootschap op 12 augustus j.l. in het Hilton hotel heeft georganiseerd.

Er was enige deining rond deze avond omdat enkele prominente figuren uit de politieke partijen, verstek lieten gaan, zo

de heer Nita van onze jongste politieke partij: Frente di Obrero i Liberacion di 30 di mei. De heer Rigaud van de Democratische partij stelde bovendien uitdrukkelijk dat hij persoonlijk sprak hetgeen inhield dat de D.P. er dus niet was. (Maar was zelfs de heer Rigaud er zelf wel?) Er was van de kant van het publiek een grote opkomst en na de inleidingen van de vier sprekers ontstond een debat waaruit bleek dat dit publiek niet van plan was zich door de politici met een kluitje in het riet te laten sturen.

Uit deze confrontatie is de N.V.P. naar voren gekomen als een gemoderniseerde partij die niet meer gebouwd schijnt te zijn op vage personalistische visies alleen. Rustig en tegelijk slagvaardig beantwoordde Drs. Mac. Williams de vragen voor zijn partij. Wanneer men zegt dat de heer Rigaud op deze avond de slechtste, minst parate indruk maakte, dan moet men ook in de ogen houden, dat hij van de vier aanwezige sprekers de meest ondankbare taak had n.l. zijn partij tot voor kort regeringspartij zoveel mogelijk te verdedigen. De heer Jesurun van de URA, maakte ook geen al te goede indruk. Een goede indruk maakte wel Dr. Frank de Castro als vertegenwoordiger van PRP, de A.S.P. en de C.S.U. Ruku heeft vooral met aandacht de pleidooien gevolgd die hij hield voor de instelling van een referendum en grondige herzieningen in onze rechtsvordering, die zoals ze nu is, inderdaad de weg openlaat voor machtsmisbruik en willekeur. Ruku wil dit euvel als volgt formuleren: *Men moet iemand niet eerst oppakken en daarna gaan uitzoeken wat hij gedaan heeft, men moet eerst iemand oppakken als men zeer gegronde vermoedens heeft dat hij een bepaald strafbaar feit gepleegd heeft. We moeten hier misschien zelfs radikaal met Nederland breken en gewoon het Amerikaanse systeem adopteren. Het schijnt n.l. dat de Nederlandse wet in beginsel een beklaagde als schuldig beschouwt totdat zijn onschuld bewezen is, hetgeen wel een zeer barbaarse, onmenselijke instelling is, terwijl het Amerikaanse systeem paradoxaal genoeg wel de menselijke instelling heeft van, niet schuldig alvorens de schuld bewezen is. Alleen de genoemde Nederlandse instelling kan debet zijn voor de monstruositeit, dat voorarrest, en naar wij horen ook in Nederland, slechter is dan de hechtenisstraf zelf. Dit is belachelijk!*

Een derde punt van de heer De Castro was zijn voorstel voor een zg. initiatief van Recall, dwz. een groep burgers kan degene door wie zij zich hebben laten vertegenwoordigen terugroepen uit raad of Staten, vóór de periode van vier jaar die nu geldt, om is. Dit om overloperij, een van de grootste euvels van de Antilliaanse politiek, te beknotten.

Over het geheel genomen heeft de forumavond bij het publiek vooral een grote teleurstelling achtergelaten, zo niet angst, omdat er bij de politici een ontstellend gebrek aan kennis van zaken gebleken is, niet in het minst voor wat betreft een gezonde buitenlandse politiek van de Antillen. De politici schijnen hier nog nauwelijks aan gedacht te hebben.

Het is dan ook duidelijk dat ze veel te leren hebben en dat er behalve minimum lonen ook minimu eisen (voor politici) dienen te worden ingesteld.

Maar dergelijke forumavonden moeten we meer hebben en Ruku hoopt dat de NAGA haar initiatief consequent voortzet om te tonen dat politiek meer is dan gewroet links en rechts om stemmen te verwerven, namelijk een kunnen, dat van zijn beoefenaars grote werkzaamheid vereist. En moge het licht verder op de Antillen blijven schijnen, dat dergelijke discussies ook vrijelijk voor de televisie gehouden worden.

Want o wat blijven wij anders achterlijk!

Straffen alleen is niet voldoende

De gevangenneming van de heren Godett en On-A-Kwie, beide vakbondsleiders, heeft, of dit te recht of ten onrechte is gebeurd, grote schade gedaan aan de zaak van de arbeider. Nu hebben de gebeurtenissen rond dertig mei duidelijk bewezen, dat de Antillen, en Curaçao in het bijzonder, wat de zaken van de arbeider betreft, zeer ten achter zijn bij andere landen. Er moest en er moet een verandering komen.

Toen de arbeiders hun partij Frente di Obrero i liberacion di 30 di mei hadden gevormd, waren wij verrukt, omdat hierdoor immers alle kans bestond dat de arbeider zelf *en langs democratische parlementaire weg* aan het tot stand komen van deze veranderingen kon gaan werken,

door eindelijk rechtsstreeks een stem in het kapittel te hebben waar doorgaans maar lukraak over hem en zijn arbeid beslist wordt. Het is onjuist dat de arbeider slechts in de vakbonden zoals bijvoorbeeld de Democratische Partij meent, voor zijn belangen moet opkomen. Hij komt het best voor zijn belangen op als hij het dichtst bij het vuur is, en dat is als hij vertegenwoordigt is in onze wetgevende en uitvoerende organen, staten en regering.

x x x

Zolang de arbeiders niet op bevredigende wijze in deze organen vertegenwoordigd zijn, wordt de rust, de arbeidsrust in ieder geval, op de Antillen bedreigd, omdat onze gemeenschap dan geen vat meer heeft op de wijze waarop de arbeider de door hem beoogde omwentelingen zal trachten te bereiken. Van alles is dan mogelijk, en niet in het minst communistische beïnvloeding. En Ruku is tegen communisme. Maar wij zijn niet zo blind anticommunistisch om uit het oog te verliezen, dat ons nabuurland Cuba communistisch is geworden omdat Amerika het op een gegeven moment de keel af dreigde te snoeren. Zo ook met onze arbeiders. Het vechten langs democratische weg moet voor hen alleszins worden opengehouden, eventueel met enige opoffering hier en daar, want wat het zwaarste is, moet het zwaarste wegen. Bovendien is het strafrecht waar het om politieke aspekten gaat, vaak slechts in schijn objectief: Men hoeft alleen maar te denken aan Napoleon op St. Helena en Der Fuhrer in de bunker om zich te realiseren hoezeer het allemaal kan verkeren. En aan de mannen voor wie men de gevangenissen heeft moeten openzetten omdat het getij gekeerd was. De bepalingen in het strafrecht zijn geen absolute bepalingen en zeker niet, zoals we hierboven zeiden, wanneer politieke aspekten in het geding betrokken zijn. *Het doet er immers niet toe wat Godett was op 30 mei: Bij zijn gevangenneming was hij uitdrukkelijk een politieke figuur!*

En zelfs als men uitgaat van een zeer objectief strafrecht, zal men aan het eind belachelijk uitkomen. Want al wordt in verband met 30 mei iedereen strafrechtelijk vervolgd, de direkte oorzaak van dertig mei wordt daarmee niet opgegeven: Wat gisteren bij Wescar is gebeurd kan morgen opnieuw bij eeen ander bedrijf gebeuren.

Het is een schande, deze voortdurende mogelijkheid tot chaos waartegen geen geweldmiddelen zijn opgewassen in onze gemeenschap te toloreren. Telkens immers wanneer binnen het huidige bestel van deze gemeenschap en wetgeving een werkgever zijn voeten strak houdt tegenover de eisen van zijn werknemers, kan er brand ontstaan. Telkens, omdat gezegd kan worden dat door een gebrek aan wetgeving in deze sector, minimum lonen, ontslagregelingen enzovoorts, de wet zich nauwelijks bemoeit met deze geschillen die toch zulke verstrekkende gevolgen hebben. Neen, de wet beschouwt ze louter als particuliere geschillen. Een zeer vreemde zaak.

En men hoeft dus geen socialist te zijn om in te zien, dat dit niet kan, dat deze potentiele vulkanen zo snel mogelijk uit onze gemeenschap dienen te worden opgeruimd...... indien wij het althans ernstig met ons land menen.

Het moet niet mogelijk zijn, zoals de sectoren van het laissez faire laissez aller (of te wel laat de boel maar branden) denken of willen, dat de sociale revolutie, die — en in dit opzicht hebben de communisten ronduit gelijk — niet tegen te houden is, per bedrijf wordt bevochten. Hoeveel bedrijven zijn er wel in godsnaam niet op de Antillen.

Het algemeen belang keert zich hiertegen. Niet alleen de werknemer, maar ook de werkgever moet in de toekomst strikt onder de bepalingen van de wet komen te vallen, waar hij nu op verschillende punten buiten staat. En zolang dat zo is, maakt onze gemeenschap zich met de berechting van de werknemers alleen belachelijk, omdat de oorzaak voor uitbarstingen net zo goed bij de werkgever kan liggen. In het geval van 30 mei is het met nadruk zo, omdat iedereen immers overtuigd is, dat de onrechtvaardigheid die hier bij de betaling heerste, en waaraan de Shell moreel ook schuldig is, hemeltergend was. Maar zelfs als het openbare ministerie dit zou willen zou ze Wescar niet voor de rechter kunnen dagen omdat de wet hier in gebreke blijft. Of misschien toch wel: Wegens grove nalatigheid, de brand van Willemstad tot gevolg hebbende. Durft onze ijverige openbare ministerie dit aan? Het zou bij een strikte onpartijdigheid in het geschil werkgever werknemer minstens moeten onderzoeken of een dergelijke procedure mogelijk is. En dan Wescar aansprakelijk stel-

(Vervolg op pag. 31)

Intimteiten

Intimiteiten, van het Tourneetheater van Wim Bary, dat we in een vroege jeugdvoorstelling in het Centro Pro Arte zagen is misschien het best te karakteriseren als een blijspel met sobere middelen, al geeft het stuk van begin tot eind telkens aanleiding tot weelderige lachsalvo's.

De situatie dat twee getrouwde stellen hun honeymoon in twee aan elkaar grenzende vertrekken beginnen, terwijl twee hunner leden eerder met elkaar blijken getrouwd te zijn, kan in grappigheid nauwelijks overtroffen worden. (Nog gekker is misschien alleen de situatie waarbij twee elkaar bedriegende echtelieden met hun respectievelijke minnaar en minares in aangrenzende hotelvertrekken komen te verkeren).

Een bij voorbaat grappige mogelijkheid dus, een lumineuze idee, die Noel Coward rustig en bedaard heeft uitgebuit. Op dit zeer stevige patroon worden verder met alle aandacht de voor dit stuk zeer goedgekozen karakters neergezet. Het blijspel wordt dan verder niet gedragen door de grappigheden van de situatie-ontwikkelingen, maar, zeker het hele tweede bedrijf, door de pakkende dialoog van de twee hoofdtegenspelers in de stijl van de ons welbekende „Virginia Woolf", zodat men zeker met dit stuk in gedachten het volste recht heeft zich af te vragen of we hier met een blijspel te maken hebben. Eigenlijk niet. Eigenlijk hebben we wat de twee hoofdfiguren betreft te maken met twee mensen, die zo veel trekken van overeenkomst in karakter vertonen, dat ze elkaar aan de ene kant zwaar aantrekken, maar aan de andere kant elkaar toch voortdurend in de haren moeten zitten, omdat dit voor hen de enige manier is om althans voorzichzelf een beetje van hun eigen persoonlijkheid te behouden. Vooral omdat ze beiden weten, dat hun grootste overkomst in karakter niets anders is dan hun niet te evenaren libertijns en levensgenietend egoisme. Voor het publiek zijn het charmante, knappe onsympathiekelingen, broers en zusters van Bonny en Clyde, een goed recept voor een succes stuk.

Toch hebben we bij dit stuk twee bedenkingen, waarvan de een serieuzer is dan de andere. De eerste, minder zware is het anachronisme in de keuze van de muziek, die Amanda Prynne opzet en in haar eentje danst, al kan dit misschien met enige moeite worden weggepraat. De tweede en deze weegt voor ons zeer zwaar is de clause van Amanda: „Zeker zo een met een ring door haar neus", als Elyot zegt, dat hij gedurende zijn wereldreis op een Zuidafrikaanse verliefd is geweest. Het doet ons de vraag stellen, of men in Nederland nog steeds niet op de hoogte is met het feit, dat het merendeel van de bevolking van de Antillen en zeker die van Curaçao uit Afrika afkomstig is en dat deze bevolking zich juist in deze fase solidair begint te voelen met die mensen, die ringen in hun neus dragen. En dat we de Tarzanfilms waarbij deze bevolking zich zo uitbundig placht te amuseren, ten koste van mensen die ringen in hun neuzen dragen, voorbij zijn en hopelijk voorbij zullen blijven. Of denkt men dat men hier uitsluitend en nog steeds voor een kolonie Nederlanders komt spelen? Het ware beter geweest (en het had ook geen enkel artistiek bezwaar opgeleverd) indien men Noel Coward een tikje moderniserend, deze nodeloos voor een zo'n grote groep van deze bevolking beledigende clause volledig weg had gelaten.

F. M. Arion.

(Vervolg van pag. 30)

STRAFFEN ALLEEN IS NIET VOLDOENDE

len voor de op 30 mei veroorzaakte schade. Particulieren en winkelieren zouden dan in civiele processen tegen Wescar de geleden schade vergoed moeten trachten te krijgen. Want waarom zou een overheid die uitgaat van een laissez faire laissez alles zich met deze schade moeten bemoeien. En verder waarom zou deze overheid zich zelfs met het wel en wee van de Antillen moeten bemoeien?

Het strafrecht is dus niet zaligmakend, al wordt iedereen opgepakt en berecht, de gaping blijft en terecht. De rechter kan immers niet in de plaats treden van de regering en de gemeenschap. Dezen die de werkelijke wetgevers zijn moeten deze zaak opknappen en de bronnen tot onrust wegnemen. Alleen een wijs sociaal beleid wijst in die richting.

IS RUKU ZWART?

Op het Gomezplein deden we de ontstellende ontdekking van een negerman, die meende, dat er in Ruku aanleiding kon zijn tot belediging van iemand van de zgn. trieste kleur. Vooral wanneer men de naam van het tijdschrift in verband wilde zien met de losingelegde lino van Rademaker, die een negerjongetje voorstelt. Volgens hem i Ruku ook de benaming voor kroeshaar namelijk. De kleinheid en rondheid van de Ruku vruchten moeten het ronde en krullerige van kroeshaar symboliseren. We hebben meteen onder de voorbij gangers een kleine enquete gehouden, die goddank, de bewering van onze vriend logenstrafte. Heel ver echter schijnt ons iets voor ogen te staan van Ruku als benaming voor kroeshaar, al denken wij dat zowel onze vriend als wij ons vergissen. Kroeshaar wordt in het papiamentu aangeduid met kabei peper, peperhaar. Maar zou het waar kunnen zijn dat Ruku op Aruba rood is en op Curaçao zwart? Maar als Ruku kroeshaar aanduidt, dan is ze ons nog geliefder weer, want kroeshaar is mooi!

LIPSTICK TREE

Den e buki Tropical Trees nos ta lesa entre otro e siguiente nombernan aki pa nos mata ruku. Na Ingles: Annatto, Arnatto, *Lipstick Tree,* Anatto. Nos no tin di puntra mes ta kwa e funkshon di ruku ta ku ta ser denotá ku Lipstick Tree.

Nombernan spanjó pa Ruku ta: Achiote, Bija, Chaya, Cuajachote, Achote, Onoto. Na Franses, Roucou, Roucouyer, Achiot. I na Hulandes, Rucu, Roucou, *Koesoewee.* E nomber koesoewee ta sobre todo e nomber bow di kwal ruku ta konosi na Surnam. Di bon fuente nos a hanja sa ku e ta ser husa aja pa e indiannan Trio i Wajana, esta indiannan di kosta di Surnam. Den e mes un buki ta ser bisa ku ruku ta krese den hinter Caribia, den Amerika Latino i Central i na Mexico.

RUKU GEGEVENS

Omslag: Ph. Rademaker

Druk: Scherpenheuvel

Redacteur-uitgever: Frank Martinus, Pietersteeg 1 Curaçao

Secretariaat: Postbus 783.

Advertenties: Dhr E.B. Edison, Tel. 12741.

Prijs per nummer *f* 1.50.

Abonnementsprijs voor 1969 *f* 8,— te storten op girorekening no. 375586 ten name van Ruku.

Abonnement voor Nederland (luchtpost) *f* 15,— Ant. Crt. (Zes nummers).

Ongesigneerde artikelen, gedichten, opmerkingen enz. zijn van Frank Martinus Arion.

Ruku neemt werk aan in het papiamentu, Nederlands, Engels en Spaans, bij voorkeur getikt met dubbele spatie.

Er is besloten van Ruku dit jaar toch maar 6 nummers te laten verschijnen zoals de oorspronkelijke opzet was. Het abonnementsprijs is daarmee in verband *f* 8.— geworden.

UIT DE INHOUD VAN HET OKTOBERNUMMER (RUKU IV)

Boeli van Leeuwen analiseert de verkiezingen van 5 september

Witte Rum, een verhaal van Eddy de Jongh

Sprookje, een kort verhaal van Ornelio Martina

De Martiale Sporten (Judo, karate) enz. door J. Bruins, sportleraar.

Stromingen in het bedrijfsleven door Drs. O. Sprock

Gedichten van Sonja Garmers

De Surinaamse dichter R. Dobru

(Wijzigingen voorbehouden)